

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 26 mars 1897, kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

(1:a U. A.)

Pensionsstaten.

1:o. Såsom utskottet redan i punkterna 4:o och 5:o af sitt utlåtande n:o 3 angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel omförmält, har herr friherre *R. M. Klinckowström* i en inom Första Kamraren väckt motion (n:o 1) föreslagit, att alla i 1897 års riksstat uppförda *reservations- och förslagsanslag* måtte i 1898 års riksstat uppföras såsom *bestämda* anslag, sålunda upphörande att tilläggas benämningen *reservations- eller förslagsanslag*.

Angående motion om upphörande af reservations- och förslagsanslag.

Under hänvisning till det yttrande, utskottet i punkt 4:o af sitt nämnda utlåtande afgifvit öfver det i berörda motion framställda förslag, får utskottet hemställa,

att herr friherre *Klinckowströms* ifrågavarande motion i hvad den angår de under nionde hufvudtiteln uppförda *reservations- och förslagsanslag* må af Riksdagen lemnas utan afseende.

Angående
anslaget för
blesserade
öfver- och
under-
officerare.

2:o. Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 5) har herr friherre R. M. Klinckowström föreslagit, bland annat, att *anslaget för blesserade officerare och underofficerare*, nu 4,000 kronor, måtte ur riksstaten uteslutas.

Till stöd för berörda framställning har motionären anført, att reservationerna å berörda anslag under »de senare 10 åren» utgjort:

år 1895	31,592 kronor
» 1894	29,992 »
» 1893	28,392 »
» 1892	26,792 »
» 1891	25,226 »
» 1890	24,026 »
» 1889	22,826 »
» 1888	22,292 »
» 1887	21,092 »
» 1886	19,292 »
» 1885	19,292 »

Summa 270,814 kronor

eller, enligt motionärens beräkning, i medeltal 27,081 kronor årligen;

att numera blesserade officerare och underofficerare i allmänhet ej ofta förekomma; samt

att Kongl. Maj:t för hvarje sådant fall kunde äska lämpligt understöd af Riksdagen.

Utan afseende å motionärens beräkningar af den besparing, som under åren 1885—1895 å detta anslag uppstått, har utskottet vid det förhållande att anslaget under en följd af år visat öfverskott, hvilka vid 1895 års slut uppgingo till 31,592 kronor 71 öre, och då utgifterna från anslaget under sistnämnda år utgjorde endast 2,400 kronor, ansett anslaget utan olägenhet kunna nedsättas till berörda belopp, 2,400 kronor.

Under erinran att utskottets hemställan i punkt 1:o af detta utlåtande angående bibehållande af förslags- och reservationsanslagens å denna hufvudtitel natur afser jemväl nu ifrågavarande reservationsanslag, får utskottet hemställa,

att herr friherre Klinckowströms omförmälda, i motion n:o 5 gjorda yrkande må på det sätt bifallas, att anslaget för blesserade öfver- och underofficerare, nu 4,000 kronor, minskas med 1,600 kronor till 2,400 kronor.

3:o. Uti en inom Första Kammaren väckt motion (n:o 17) har herr *Angående inom Första Kam-*
maren väckt motion.
 T. Sæve föreslagit, att Riksdagen behagade besluta, att småskolelärare och småskolelärarinnor vid de öfningsskolor, som vore förenade med de af landsting inrättade seminarier för bildande af småskolelärare och småskolelärarinnor, berättigas att räkna sig till godo sin tjenstetid vid dessa öfningsskolor med afseende på tjensteår och rätt till understöd i småskolelärarnes med fleres ålderdomsunderstödsanstalt, liksom om de vid småskolor tjenstgjort, börande dervid tjenstetid och undervisningstid beräknas i öfverensstämmelse med föreskriften i § 10 i Kongl. Maj:ts reglemente för samma anstalt af den 22 juni 1892 — under vilkor att vederbörande seminariestyrelse erlade de afgifter till anstalten, som enligt samma reglemente borde för läraretjensterna utgå, äfvensom för öfrigt i tillämpliga delar iakttog reglementets föreskrifter; hvarjemte motionären, för den händelse Riksdagen icke skulle vilja fatta ett beslut förrän officiel utredning föreläge, alternativt hemställt, att Riksdagen ville besluta att hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t efter verkställd utredning af frågan till Riksdagen afgifva framställning i ofvan oförmälda syfte.

Motionären erinrar derom, att genom Kongl. Maj:ts kungörelse af den 9 augusti 1884 folkskolelärare och lärarinnor vid af landsting inrättade seminarier erhållit rätt till delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning. I den Riksdagens skrifvelse, som föranledt samma kungörelse (år 1882, skrifvelsen n:o 63) hade Riksdagen anført, att flere landsting i öfverensstämmelse med kungörelsen af den 11 juni 1878 inrättat seminarier för utbildande af lärare och lärarinnor för småskolor, men att det, för att göra det möjligt att till lärare och lärarinnor vid dessa anstalter erhålla kunniga och skickliga personer, vore af vigt, att tjenstetiden vid dylikt seminarium i afseende å tjensteårsberäkning och pensionsrätt räknades dem till godo, liksom om de vid folkskola tjenstgjort. Hvad Riksdagen sålunda anført, borde äfven hafva sin tillämpning på småskolelärare och småskolelärarinnor vid de med seminarierna förenade öfningsskolorna, hvad beträffade rätt till delaktighet i småskolelärarnes ålderdomsunderstödsanstalt. Emellertid vore dessa lärare, äfven om de kunde förete examensbetyg från något under offentlig kontroll stående seminarium, icke berättigade till denna delaktighet. Dock vore deras verksamhet vid nyssnämnda öfningsskolor icke mindre magtpåliggande än deras kamraters vid de vanliga småskolorna. De med landstingsseminarierna förenade öfningsskolorna vore nödvändiga för att bereda seminariееleverna tillfälle till praktisk utbildning; de borde i sin egenskap af småskolor vara ett slags mönsterskolor i sin art och förutsatte därför hos lärarne en god undervisningsskicklighet; de stode under en synnerligen noggrann kontroll af seminariernas styrelser och föreståndare; de beredde slutligen den första

undervisningen åt en mängd barn, för hvilka, derest dessa öfningsskolor ej funnes, måste beredas tillträde till de vanliga småskolorna, hvilkas antal och lärarekrafter i följd deraf måste ökas. Att den ekonomiska ställningen under sådana förhållanden skulle ställas bekymmersammare för lärare och lärarinnor vid dessa öfningsskolor än för lärarne vid småskolorna, kunde ej vara öfverensstämmande med billighet eller rättvisa. Uppenbart vore äfven, att personer med småskolelärarekompetens icke gerna skulle söka anställning vid dessa öfningsskolor, enär en tjenstgöring vid dem icke berättigade till åldersunderstöd.

För landstingsseminariernas styrelse blefve det derför ofta en nödvändighet att vid de ifrågavarande skolorna anställa examinerade folkskolelärare och lärarinnor, alltså lärare med högre kompetens och högre aflöningsanspråk, hvilket åter måste leda till en betydlig förhöjning af de redan nu ganska stora anslag, som landstingen måste lemna för sina seminariers upprätthållande. Vid en del seminarier syntes man hafva velat förekomma detta genom att ej anordna några öfningsskolor alls. Enligt P. Lidells »Lärarematrikel» (1895) funnes för närvarande i riket 19 seminarier, anordnade af hvar sitt landsting. Enligt de uppgifter, som erhållits från 18 af dessa seminarier, saknade 5 af dem egen öfningsskola, hvilket förhållande dock ej torde få fortvara länge, att döma af det Kongl. Maj:ts statsverksproposition bilagda »förslag till stadgar angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola», hvilket statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet låtit utarbета. I denna stadga § 2 mom. b) funnes föreskrifvet, att med seminarium skulle vara förenad en småskola, i hvilken eleverna kunde erhålla tillräcklig öfning i att undervisa i småskolans samtliga kunskaps- och öfningsämnen. I öfningsskolorna vid 6 seminarier hade man måst anställa folkskolelärarinnor. Vid 7 seminarier funnes öfningsskolor med särskilda småskolelärarinnor, men vid tvne af dessa hade man låtit inregistrera öfningsskolan med sin småskolelärarinna i kringliggande skoldistrikt, hvarigenom sålunda på en omväg vunnits delaktighet i åldersunderstödsanstalten.

Någon nämnvärd ekonomisk börda skulle näppeligen påläggas åldersunderstödsanstalten, derest småskolelärarinnorna och lärarne vid landstingsseminariernas öfningsskolor erhöle delaktighet i rätten att bekomma understöd. Antalet lärare och lärarinnor i rikets småskolor utgjorde sistlidet år enligt de officiella uppgifterna 5,814; i förhållande till denna höga siffra vore antalet af de småskolelärare och småskolelärarinnor, som nu vore eller framdeles blefve anställda vid de 19 landstingsseminariernas öfningsskolor, en försvinnande obetydlighet.

Enär Riksdagen redan för de folkskolelärare och lärarinnor, som må anställas vid ifrågavarande öfningsskolor, medgifvit rätt till delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning, och vid åtskilliga af berörda öfningsskolor också anstälts folkskolelärare och folkskolelärarinnor, samt vid några af dessa skolor anställda småskolelärarinnor redan hafva rätt till delaktighet i småskolelärares ålderdomsunderstödsanstalt på grund deraf, att ifrågavarande skolor äro kommunala småskolor, som på samma gång användas såsom öfningsskolor för utbildande af småskolelärarinnor, har utskottet icke funnit skäl tillstyrka Riksdagen vidtaga den af motionären föreslagna åtgärden, hvilken innebär ett afsteg från en af de viktigaste grunderna för berörda ålderdomsunderstödsanstalt, nemligen den att endast de lärare och lärarinnor vid småskolor må vara berättigade till understöd från anstalten, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes. Härtill kommer att det synes utskottet för småskolelärareseminiariernas uppgift att utbilda lärare och lärarinnor vid småskolor fördelaktigare att, såsom redan flerstädes sker, vid de med semiarierna förenade öfningsskolorna använda folkskolelärare och lärarinnor, hvarförutom, der småskolelärarinnor användas, dessa i allmänhet hafva bättre löneförmåner än de vid vanliga småskolor anställda småskolelärarinnor.

Utskottet hemställer därför,

att herr Säves omförmälda motion ej må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

4:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, för genomförande af den i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 9 januari 1897 omförmälda *pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolelärareseminarier i Haparanda* enligt de i samma statsrådsprotokoll angifna grunder, det såsom bidrag till folkskolelärares pensionering uppförda anslag måtte från och med år 1898 höjas med 300 kronor.

Angående anslag till folkskolelärares pensionering.

[1.]

Enligt statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande till nämnda statsrådsprotokoll (bil. 1 sid. 20) hade lärarne vid seminariet i Haparanda för bildande af finska småskolelärare och lärarinnor Zacharias Grape och Bror Ulrik Green den 4 oktober 1895 inkommit till domkapitlet i Hernösand med anhållan, att domkapitlet ville åt dem utverka samma delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning samt enke- och pupillkassa, som, enligt kongl. kungörelsen den 9 augusti 1884, beviljats lärare och lärarinnor vid småskolelärareseminarium, som af landsting inrättats, äfvensom att hela den tid, som de tjenstgjort vid seminariet, måtte räknas dem till godo vid beräkningen af deras tjenstear.

Ansökningen hade förordats af seminariets inspektor, kontraktsprosten P. O. Grape, som derjemte hemställt, att domkapitlet måtte ingå till Kongl. Maj:t med framställning, att samma förmåner, som tillerkänts examinerade folkskolelärare och folkskolelärarinnor vid af landsting upprättade småskolelärareseminarier, i fråga om pensionsrätt måtte medgifvas icke endast åt lärarne vid seminariet i Haparanda Z. Grape och B. U. Green, utan ock åt alla de examinerade folkskolelärare och -lärarinnor, hvilka för närvarande hade eller framdeles vunne anställning vid statens småskolelärareseminarium i Haparanda, samt att de afgifter till pensionskassan, som enligt reglementet för folkskolelärarnes pensionsinrättning den 30 november 1866 skulle från skoldistriktet utgå, måtte af statsmedel utbetalas.

Domkapitlet i Hernösand hade den 30 oktober 1895 till Kongl. Maj:t inkommit med framställning i ämnet, hvori domkapitlet tillstyrkt hvad seminariets inspektor hade hemställt.

Statskontoret, som fått sig anbefaldt att inkomma med yttrande i ärendet, hade i afgifvet utlåtande förmålt, att, sedan det genom beslut den 29 maj 1874 förordnats, att ett seminarium för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor i de finska församlingarna skulle under år 1875 upprättas i Haparanda, det blifvit bestämdt genom kongl. bref till domkapitlet i Hernösand den 19 april 1875, att domkapitlet skulle ega att på förordnande tillsätta en lärare för att bestrida elevernas teoretiska undervisning och tillika vara seminariets föreståndare samt en lärare eller lärarinna för att dels meddela undervisning i den småskola, som skulle vid seminariet inrättas för elevernas praktiska öfningar, dels ock tillika leda dessa öfningar.

Vidare hade statskontoret yttrat, att i sammanhang med föreskrift, att lärokursen vid seminariet skulle från början af höstterminen 1877 omfatta två läsår, arfvode å 1,000 kronor blifvit genom kongl. bref den 20 juli samma år anvisadt åt en lärare i den nya årsklassen, samt att Kongl. Maj:t genom beslut den 24 januari 1890 medgifvit, att från och med hösten 1891 tills vidare finge af domkapitlet antagas ytterligare en lärare eller lärarinna, hvilken undergått godkänd afgangsexamen vid något statens folkskolelärare- eller folkskolelärarinneseminarium, mot ett arfvode af 1,000 kronor för läsår.

Derefter hade statskontoret erinrat, att samtliga kostnaderna för seminariet i Haparanda enligt Riksdagens skrifvelse den 16 maj 1874 bestriddes af förslagsanslaget till främjande af folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar. Från detta anslag utginge äfven enligt kongl. brefvet den 2 november 1888 aflöning åt en folkskolelärare vid hvar och en af de fasta folkskolorna i Turtola, Lappträsk och Nickola; och hade å samma anslag genom kongl. brefvet den 17 april 1891 dessutom anvisats 40 kronor årligen till gäldande af den folkskolelärarnes pensionsinrättning till-

kommande pensionsavgift för folkskoleläraretjensten inom Turtola by, hvarjemte genom sistnämnda kongl. bref förordnats, att den folkskolärarynes enke- och pupilkassa tillkommande afgift för denna tjenst skulle af Kongl. Maj:ts befallningshafvande på direktionens reqvission, derest tjenstens innehafvare vore delegare i kassas, innehållas å de innehafvaren tillkommande aflöningsmedel, men, derest sådan afgift skulle utgå, då tjensten saknade ordinarie innehafvare, utbetalas af nämnda förslagsanslag.

Direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsrättning, som i ämnet blifvit hörd, hade yttrat, att enligt den utredning om seminariets uppkomst och utveckling, som af statskontoret lemnats, samt enligt hvad seminariets inspektor upplyst, funnes för det närvarande vid seminariet anstälde, utom seminariets föreståndare, som aflagt akademisk examen, samt en slöjdlärare och en slöjd-lärarynna, beträffande hvilka någon delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning och folkskolelärarnes enke- och pupilkassa icke syntes ifrågasättas, en lärare i seminariets öfningsskola, hvilkens plats inrättats på grund af kongl. bref den 19 april 1875 och som, ursprungligen aflönad med 1,000 kronor, numera efter erhållna två ålderstillägg i lön uppbure 1,600 kronor; en ämneslärare, hvilkens plats inrättats jemlikt kongl. bref den 20 juli 1877 och som, ursprungligen likaledes aflönad med 1,000 kronor, numera efter erhållna två ålderstillägg i lön uppbure 1,700 kronor; samt ännu en ämneslärare, hvilkens plats inrättats på grund af kongl. beslut den 24 januari 1890 och som, ursprungligen äfven aflönad med 1,000 kronor, numera efter erhållet ålderstillägg i lön uppbure 1,400 kronor, utgående dessa aflöningar, utom hvilka några ytterligare löneförmåner icke förekomme, för 36 veckors årlig tjenstgöring.

Då, enligt uppgift af seminariets inspektor, de folkskolelärare på grund af gällande författningar tillkommande fördelar af husrum, vedbrand och kofoder efter gängse pris i den ort, der seminariet vore förlagdt, borde uppskattas till 400 kronor, så uppginge — äfven när i beräkning toges, att den årliga tjenstetiden vid seminariet något öfverstege den för folkskolorna såsom normal tjenstgöringstid bestämda — aflöningen för de båda ofvan först nämnda läraretjensterna, efter afdrag af värde, motsvarande folkskolelärarnes s. k. naturaförmåner, till fullt det högsta belopp som för delaktighet i pensionsinrättningen vore medgifvet, eller 1,000 kronor, och för den sistnämnda läraretjensten understege lörens värde endast obetydligt samma belopp.

Aflöningarna voro sålunda mer än tillräckliga för att ställa dessa lärare i jmförelse med dem, som eljest egde delaktighet i pensionsinrättningen.

Domkapitlet i Hernösand, lika med seminariets inspektor, hade så formulerat ansökningen, att samma förmåner i fråga om pensionsrätt, som tillerkänts examinerade folkskolelärare och -lärarynner vid af landsting inrät-

tade småskolelärareseminarier, måtte medgifvas alla examinerade folkskolelärare och -lärarinnor, hvilka för närvarande hade eller framdeles vunne anställning vid seminariet i Haparanda.

Direktionen ansåge sig också för sin del böra varmt förorda en sådan likställdhet, enär tjänstebefattningarnas art i det hela vore enahanda och enär hvarken den omständigheten, att de här ifrågavarande lärarnes verksamhet afsåge den finska befolkningen i riket, ej heller den, att samme lärare vore anstälde vid en af staten inrättad anstalt, syntes böra utöfva någon inverkan till men för dessa. Deremot syntes just med hänsyn dertill, att Haparanda seminarium vore en statsanstalt, som stode under domkapitlets i Hernösand särskilda inseende och hvars lärare anställdes af samma domkapitel samt åtnjöte hela sin aflöning af statsmedel, samma vilkor icke böra uppställas beträffande dervarande lärares delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning och folkskolelärares enke- och pupillkassa, som genom kongl. kungörelsen den 9 augusti 1884 blifvit fastställda beträffande tjänsteårsberäkning och pensionsrätt för lärare och lärarinnor vid de af landsting inrättade småskolelärareseminarierna. Det torde vara fullt tillräckligt, att, för den händelse läraretjänsterna vid Haparanda seminarium vunne delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning, beträffande dem ungefär samma föreskrifter meddelades, som på grund af kongl. cirkuläret af den 31 december 1877 vore gällande i fråga om delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning för läraretjänsterna vid folkskolelärareseminariernas öfningsskolor, hvilka äfven vore statsanstalter med lärare antagna af domkapitlet och aflönade af statsmedel.

En sådan anordning skulle icke heller komma i strid med det sätt för anvisande af medel till pensionsafgifternas erläggande för ifrågavarande tjänster och tjänsteinnehafvare, som i statskontorets i ämnet afgifna förslag förordats.

Slutligen hade direktionen ansett sig böra hemställa, att, då ifrågavarande lärares verksamhet, om än afseende folkskolornas bästa, likväl hade en uppgift, hvilken till arten skilde sig från den, som vanliga folkskolelärare hade att fylla, det syntes skäligt att, såsom skedde när tjänsteårsberäkning och pensionsrätt år 1884 bereddtes lärare och lärarinnor vid de af landsting inrättade småskolelärareseminarierna, en lämplig förhöjning erhöles i det för pensionsinrättningen anvisade statsanslaget. I sådant hänseende har direktionen erinrat, att den förhöjning i nämnda anslag, som erhållits vid nyssbemälda lärares och lärarinnors upptagande i pensionsinrättningen, beräknades efter vid pass 89 kronor för hvarje nytillkommen tjänst, och skulle i öfverensstämmelse härmed den förhöjning, som borde ifrågakomma för de tre tjänster, som i ansökningen närmast afsåges, i rundt tal kunna sättas till 300 kronor.

Med uttalande af önskvärdheten af att de vid statens seminarium i Haparanda nu anstälde examinerade folkskolelärare eller -lärarinnor, samt examinerade folkskolelärare eller -lärarinnor, som framdeles der vunne anställning, undfinge delaktighet uti folkskolelärares pensionsinrättning och folkskolelärares enke- och pupillkassa, hade med stöd af det anförda direktions hemställt, att, derest Kongl. Maj:t härtill lemnade bifall, dervid — i nära anslutning till hvad som genom ofvan anförda kongl. brevet den 31 december 1877 föreskrifvits beträffande lärares vid folkskolelärareseminarie öfningsskolor upptagande till delaktighet i pensionskassorna — följande närmare bestämmelser ansåges böra meddelas:

att det måtte ankomma på pensionsinrättningens direktions att pröfva, till hvilket belopp delaktighet skulle för de särskilda tjänsterna beviljas;

att afgifter för tjänsterna till folkskolelärares pensionsinrättning måtte från och med det år, inträde i pensionsinrättningen medgåfves, af tillgängliga medel genom seminariets föreständares försorg i vederbörlig ordning till pensionsinrättningen utbetalas;

att examinerad folkskolelärare eller -lärarinna, som efter vederbörande domkapitels förordnande bestridt eller hädanefter komme att bestrida lärare-tjänst, hvarom nu vore fråga, måtte för åtnjutande af pension från folkskolelärares pensionsinrättning räkna hela den tid, de i nämnda egenskap tjänstgjort, såsom ordinarie tjänsteår;

att af de vid seminariet nu anstälde examinerade folkskolelärare Grape, hvilken ensamt der haft anställning före den tid, då folkskolelärares enke- och pupillkassa inrättades, måtte få, i enlighet med derom framställd begäran, inträda i nämnda kassa, men att öfrige vid seminariet nu anstälde lärare likasom en hvar examinerad folkskolelärare eller folkskolelärarinna, som här-efter till tjänst vid seminariet förordnades, med stöd af § 1 i kongl. reglementet för folkskolelärares enke- och pupillkassa den 15 oktober 1875, sådan samma § lydde enligt kongl. kungörelsen den 12 juni 1880, måtte anses i likhet med ordinarie folkskolelärarinna vara skyldig, respektive berättigad, att ingå som delegare jemväl i folkskolelärares enke- och pupillkassa, till hvilken kassa årliga pensionsafgifter genom seminariets föreständares försorg skulle inom föreskrifven tid till pensionskassan insändas; samt

att det skulle åligga föreståndaren för seminariet att beträffande ifrå-gavarande tjänster och deras innehafvare till direktions öfver folkskole-lärares pensionsinrättning aflemna erforderliga uppgifter.

På grund af hvad till statsrådsprotokollet anförts, hemställer utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Angående
bidrag till
folkskole-
lärares
pensionering.
[2.]

5:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, för genomförande af den i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 9 januari 1897 omförmälda pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolelärareseminariet i Mattisudden enligt de i statsrådsprotokollet angifna grunder, det såsom bidrag till folkskolelärares pensionering uppförda anslag måtte från och med år 1898 höjas med 200 kronor.

Enligt departementschefens anförande till nämnda statsrådsprotokoll (bil. 1 sid. 25) hade föreståndaren för seminariet för bildandet af lappska småskolelärare och lärarinnor i Mattisuddens by i Jockmocks församling i skrifvelse den 14 november 1895 hos domkapitlet i Hernösand anhållit, att domkapitlet måtte hos Kongl. Maj:t utverka, att de examinerade folkskolelärare- och lärarinnor, hvilka vore anställda vid nämnda seminarium, måtte beträffande tjänsteårsberäkning och pensionsrätt komma i åtnjutande af samma rättigheter, som tillkomme lärarne i öfningsskolan vid folkskolelärareseminarierna enligt kongl. kungörelsen den 9 augusti 1884; att lönebeloppet, hvarefter pensionsrätt skulle beräknas, måtte fastställas till 1,000 kronor; samt att afgifterna till pensionskassan måtte få utgå af statsmedel; och anförde dervid seminarieföreståndaren, att genom kongl. brefven den 13 februari 1891 och den 30 juni 1893 hade vid Mattisuddens seminarium blifvit anställda dels lärare vid öfningsskolan, dels biträdande lärare vid seminariet, båda utexaminerade vid folkskolelärareseminarium; att läraren vid öfningsskolan uppbure i årlig lön 1,000 kronor jemte fria husrum och biträdande läraren 1,200 kronor i ett för allt; att seminariet för de befattningar, som innehades af dessa lärare, ej hade delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning; samt att detta missförhållande otvifvelaktigt skulle utöfva ett skadligt inflytande på seminariets verksamhet, enär skickliga lärarekrafter för dessa platser knappast kunde för framtiden påräknas, utan att seminariet blefve för ifrågavarande tjänster delaktigt i folkskolelärares pensionsinrättning.

Domkapitlet hade remitterat denna anhållan till seminariets inspektor, kyrkoherden Berlin, som med anledning deraf yttrat, att, då på grund af den erfarenhet, som vunnits under den tid, seminariet varit i gång, tydligt framginge, att denna läroanstalt ännu en lång tid måste fortfa ra med sin verksamhet, så framt lappförsamlingarna skulle erhålla tillräckliga lärarekrafter för sina folkskolor och småskolor, hvilkas antal icke kunde få minskas, utan i stället måste ökas, syntes honom seminarieföreståndarens hemställan i allo beaktansvärd; dock borde till denna det tillägg göras, att, derest delaktighet i pensionsinrättningen vunnas för de ifrågavarande tjänsterna, dessas innehafvare skulle vara skyldiga att ingå som delegare i folkskolelärares enke- och pupillkassa.

I skrifvelse den 18 januari 1896 hade domkapitlet hemställt, att de

examinerade folkskolelärare eller -lärarinnor, hvilka för närvarande hade eller framdeles kunde vinna anställning vid ifrågavarande seminarium, måtte be-
träffande tjensteårsberäkning och pensionsrätt komma i åtnjutande af samma
förmåner, som tillerkänts lärare och lärarinnor vid af landsting inrättade se-
minarier; att den lön, hvarefter pensionens belopp skulle beräknas, måtte
fastställas till 1,000 kronor; samt att afgifterna till pensionskassorna måtte
få utgå af statsmedel.

Statskontoret, hvars utlåtande inhemtats, hade deri meddelat, att ge-
nom kongl. bref till domkapitlet i Hernösand den 21 maj 1875 blifvit för-
ordnad, bland annat, att ett seminarium, för bildande af lappska småskole-
lärare och -lärarinnor skulle upprättas i Mattisuddens by; att för elevernas
praktiska öfningar skulle vid seminariet inrättas en småskola; att domkapit-
let finge på förordnande tillsätta en i lappska språket kunnig lärare, som
hade att bestrida elevernas teoretiska undervisning och tillika vara semina-
riets föreståndare, samt en likaledes i lappska språket kunnig lärare eller
lärarinna, som borde meddela undervisning i småskolan uti alla der förekom-
mande ämnen och tillika leda elevernas praktiska öfningar.

Enligt senast fastställda stat för Lappmarks ecklesiastikverk, från hvars
anslag samtliga kostnaderna för detta seminarium bestredes, funnes vid se-
minariet anstälde, förutom föreståndaren, om hvilken det nu icke vore fråga,
dels en examinerad folkskolelärare eller -lärarinna till biträde åt förestån-
daren vid undervisningen inom seminariet med arfvode af 1,200 kronor, dels
ock vid småskolan för elevernas praktiska öfningar en öfningslärare med lön
af 1,000 kronor.

Derjemte hade statskontoret erinrat, dels att enligt kongl. kungörelsen
den 9 augusti 1884 lärare och lärarinna vid de af landsting inrättade se-
minarier för bildande af småskolelärare och -lärarinnor under vissa vilkor
erhölle rätt till tjensteårsberäkning och pension från folkskolelärarnes pen-
sionsinrättning lika med folkskolelärare- dels ock att enligt § 43 i kongl.
reglementet för Lappmarks ecklesiastikverk den 31 januari 1896 ecklesia-
stikverket egde för läraretjenst vid lappskola rätt till inträde i folkskole-
lärarnes pensionsinrättning mot erläggande af stadgade pensionsavgifter, till
hvilka Kongl. Maj:t på anmälan af domkapitlet anvisade nödiga medel.

Direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning, som i ämnet
blifvit hörd, hade i skrifvelse den 1 augusti 1896 anført, att af hvad stats-
kontoret anført och seminariets inspektor på begäran upplyst framginge, att
vid seminariet för det närvarande funnes anstälde, utom föreståndaren, be-
träffande hvilken delaktighet i pensionskassorna icke ifrågasattes, dels en
biträdande lärare vid undervisningen, hvilken i lön upp bure 1,200 kronor,
dels också en öfningslärare vid den med seminariet förenade småskolan med

kontant lön af 1,000 kronor jemte fria husrum, samt att aflöningarna utginge för 36 veckors årlig tjenstgöring.

Vidare meddelade direktionen, att, efter hvad seminariets inspektor upplyst, de folkskolelärare på grund af gällande författningar tillkommande fördelar af husrum, vedbrand och kofoder efter gängse priser å den ort, der seminariet vore förlagdt, borde uppskattas till 325 kronor, hvaraf 125 kronor afsåges för husrum, 75 kronor för vedbrand och 125 kronor för kofoder. Således skulle — äfven med beaktande af att aflöningarna för ifrågavarande lärare utginge för längre årlig tjenstgöring, än som för normal tjenstgöring vid folkskola vore bestämd — de aflöningsförmåner, hvaraf lärarne vid seminariet voro i åtnjutande, fullt motsvara dem, som vore bestämda såsom lägsta löneförmåner, efter hvilka delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning beräknades, eller 700 kronor kontant lön jemte förmåner af husrum, vedbrand och kofoder.

Direktionen, som intoge till förevarande fråga alldeles samma ställning, som den direktionen beträffande lärarnes vid seminariet i Haparanda tjensteårsberäkning och pensionsrätt häfdat i det utlåtande, som samtidigt derom afgåfves, förordade varmt, att lärarne vid Mattisuddens seminarium uti ifrågavarande hänseende likställdes med lärare och lärarinnor vid de af landsting inrättade småskolelärareseminarierna.

Direktionen ansåge ock, att, för den händelse dessa läraretjenster vunne delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning, ungefär samma föreskrifter borde meddelas, som på grund af kongl. cirkuläret den 31 december 1877 vore gällande i fråga om delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning för läraretjensernas vid folkskolelärareseminariernas öfningsskolor.

Slutligen hölle direktionen före, att, för beredande af nu omhandlade förmåner för de två lärarne vid Mattisuddens seminarium, ett anslag, beräknadt efter samma grunder, som det för upptagande i folkskolelärarnes pensionsinrättning af lärarne vid Haparanda seminarium ifrågasatts, borde beviljas folkskolelärarnes pensionsinrättning till belopp af 200 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit utredt och upplyst — och då otvifvelaktigt, såsom seminariets föreståndare anført, bifall till hvad nu begärdes måste främja möjligheten att för seminariet erhålla goda lärarekrafter — hade direktionen funnit sig böra uttala som önskvärdt, att de vid Mattisuddens seminarium nu och framdeles anställda examinerade folkskolelärare eller lärarinnor erhöle delaktighet uti folkskolelärarnes pensionsinrättning och folkskolelärarnes enke- och pupillkassa. Direktionen hemställde därför, att, derest Kongl. Maj:t härtill lemnade bifall, dervid, i nära anslutning till hvad som genom ofvan anförda kongl. bref den 31 december 1877 föreskrifvits beträffande lärarnes vid folkskolelärareseminariernas öfningsskolor upptagande till delaktighet i pensionskassorna, måtte fästas följande vilkor:

att det skulle ankomma på pensionsinrättningens direktion att pröfva, till hvilket belopp delaktighet måtte för de särskilda tjänsterna beviljas;

att afgifter för tjänsterna till folkskolelärares pensionsinrättning måtte från och med det år, inträde i pensionsinrättningen medgäfvos, af tillgängliga medel till pensionsinrättningen inbetalas genom seminariets föreståndare;

att examinerad folkskolelärare eller -lärarinna, som efter vederbörande domkapitets förordnande bestridt eller hädanefter komma att bestrida lärare-tjänst, hvarom nu vore fråga, måtte för åtnjutande af pension från folkskolelärares pensionsinrättning räkna hela den tid, de i nämnda egenskap tjänstgjort, som ordinarie tjänsteår;

att de vid seminariet nu anstälde examinerade folkskolelärare, som enligt seminariets föreståndare och domkapitlets uppgifter hade anställts på grund af kongl. brefven den 13 februari 1891 och den 30 juni 1893 och således vunnit anställning långt efter det folkskolelärares enke- och pupillkassa med den 1 januari 1877 trädde i verksamhet, likasom äfven en hvar examinerad folkskolelärare eller folkskolelärarinna, som härefter till tjänst vid seminariet förordnades, med stöd af § 1 i kongl. reglementet för folkskolelärares enke- och pupillkassa den 15 oktober 1875, sådan denna § lydde enligt kongl. kungörelsen den 12 juni 1880, skulle i likhet med ordinarie folkskolelärare och ordinarie folkskolelärarinna vara skyldig, respektive berättigad, att ingå såsom delegare jemväl i folkskolelärares enke- och pupillkassa, till hvilken kassa de årliga pensionsavgifterna skulle insändas genom seminariets föreståndares försorg; samt att det skulle åligga föreståndaren för seminariet att beträffande ifrågavarande tjänster och deras innehafvare till pensionsinrättningen aflemna erforderliga uppgifter.

På grund af hvad till statsrådsprotokollet anförts hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Vid bifall till hvad utskottet i denna och nästföregående punkt hemställt kommer anslaget till folkskolelärares pensionering, nu 357,373 kronor, att ökas med sammanlagda 500 kronor eller till 357,873 kronor.

6:o. Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen i afseende å kostnaderna för småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning och verksamhet under år 1898 måtte medgifva, att Kongl. Maj:t måtte för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blifva erforderliga; samt att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel måtte af Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas utaf

Angående
kostnaden
för förvalt-
ningen af
småskole-
lärares m. fl.
ålderdoms-
understöds-
anstalt
under år
1898.

[8.]

tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året inginge, eller, derest sagda afgifter skulle för året finnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Emot Kongl. Maj:ts berörda framställning, hvilken öfverensstämmer med hvad Riksdagen under en följd af år i ämnet beslutit, har utskottet icke haft något att erinra, hvarför utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Angående
anslagen
under
pensions-
staten.

7:o. I afseende å öfriga anslag under pensionsstaten hemställer utskottet,

att de anslag under pensionsstaten, i hvilka förändring här ofvan icke blifvit ifrågasatt, må i 1898 års riksstat uppföras med oförändrade belopp.

Allmänna indragningsstaten.

Angående
pensioner för
direktören
C. R. Wiberg
m. fl.
[4 o. 5.]

8:o. Kongl. Maj:t har föreslagit, att direktören vid indragna centralfängelset å Norrmalm *Carl Robert Wiberg* måtte få å allmänna indragningsstaten öfverflyttas, med rätt för honom att å sagda stat från och med år 1898 under sin återstående lifstid uppbära årlig lön till belopp af 5,175 kronor, dock med vilkor att, i händelse *Wiberg* efter förflyttning till indragningsstaten blifve befördrad till annan tjänst med lön på rikets stat, han skulle vara pligtig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, derest denna understege eller vore lika med den nya lönen, samt att å den förra vidkännas motsvarande afdrag, i den mån den öfverstege berörda nya lön.

Kongl. Maj:t har jemväl föreslagit, att följande vid indragna centralfängelset å Norrmalm anställda vaktbetjente, nemligen vaktfrun *Josefina Charlotta Ahlgren*, vaktkonstapeln *Nils August Sundin*, vaktqvinnorna *Katarina Cecilia Borin* och *Helena Sofia Jonsson* samt portvakten *Karolina Gustafsson* måtte berättigas att från och med år 1898, en hvar under sin återstående lifstid, å allmänna indragningsstaten erhålla årlig pension till belopp, för *Ahlgren* 500 kronor, för *Sundin* 550 kronor, för *Borin* 450 kronor, för *Jonsson* 450 kronor och för *Gustafsson* 350 kronor, dock med vilkor att, i händelse någon af desse befattningshafvande efter förflyttning till indragningsstaten blifve befördrad med lön till annan statens tjänst, han skulle vara pligtig att i allo frånträda pensionen å indragningsstaten, derest denna under-

stege eller vore lika med den nya lönen, samt att å pensionen vidkännas motsvarande afdrag, i den mån den öfverstege berörda nya lön.

I enlighet med utskottets i dess utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, under punkterna 3:o mom. b) och 4:o mom. a) gjorda hemställanden, har Riksdagen, vid föredragning af utskottets nämnda utlåtande, afslagit den förra samt bifallit den senare af Kongl. Maj:ts förevarande framställningar, hvilket här endast skolat

antecknas.

9:o. Kongl. Maj:t har föreslagit, att handverksmästaren vid Vendes artilleriregementes tygstat *Axel Fredrik Wilhelm Ekstedt* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhöle entledigande från sin vid nämnda tygstat innehafvande befattning, för sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 350 kronor.

*Angående
pension för
handverks-
mästaren
A. F. W.
Ekstedt.*

[6.]

Såsom af det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 20 november 1896 inhemtas, hade uti en till generalfälttygmästaren och chefen för artilleriet stäld skrift handverksmästaren vid Vendes artilleriregementes tygstat *Axel Fredrik Wilhelm Ekstedt* anhållit att, som han till följd af ålder och tilltagande sjuklighet med deraf beroende minskad arbetsförmåga ej längre kunde på ett tillfredsställande sätt motsvara tjenstens fordringar, men *Ekstedt* vid inträffande afgang från sin befattning saknade medel till sitt lifsuppehälle, enär han icke begagnat sig af honom år 1877 erbjudet tillfälle att såsom delegare ingå i arméns pensionskassa af den anledning, att han, som vore född år 1833 och år 1875 kommit i statens tjenst, skolat först efter 30 tjensteår eller således vid 72 års ålder — en ålder, som han ansett sig aldrig kunna uppnå — komma i åtnjutande af pension, någon pension eller årligt understöd från andra allmänna medel vid afskedstagandet måtte för honom utverkas.

Med anledning af denna framställning hade generalfälttygmästaren uti skrifvelse den 15 sistlidne februari hemställt, att proposition måtte till Riksdagen aflåtas om beredande åt bemålde *Ekstedt* af pension å allmänna indragningsstaten; och hade generalfälttygmästaren såsom stöd för nämnda hemställan anført, att *Ekstedt*, som är född den 23 mars 1833, under den tid af mer än 21 år, eller sedan den 30 januari 1875, han varit i statens tjenst anställd, med flit och skicklighet fullgjort sina göromål samt ådagalagt ett utmärkt hedrande uppförande, men att han vid då snart uppnådade 63 år, på grund af denna höga ålder och sjuklighet, vore föga arbetsför, samt att *Ekstedt*, som af skäl, han uppgifvit, icke sökt delaktighet i arméns pensionskassa, skulle vid blifvande afgang från sin tjenst befinna sig utan medel för

sin existens, hvarjemte generalfälttygmästaren erinrat, att tyghandtverkarne äro bundne vid sina befattningar allenast genom kontrakt på tre månaders ömsesidig uppsägning, samt att antagligt vore att, då ansvaret för de vid verkstäderna anstälde handtverkarnes fulla arbetsduglighet och yrkesskicklighet författningsenligt åligger tygmästare, man svårigen kunde undgå att inom kort uppsäga Ekstedt från hans nu innehafvande plats, i hvilket fall han efter långt och pligttroget arbete i statens tjänst komme att gå en synnerligen beklagansvärd ålderdom till mötes, för så vidt ej staten trädde emellan genom att tillerkänna honom någon pension.

Beträffande beloppet af en sådan pension hade generalfälttygmästaren, vid det förhållande att Ekstedt icke verkställt någon inbetalning till pensionskassan, ansett det icke kunna ifrågasättas, att pensionen skulle utgå med det belopp, som funnes uppfördt för den pensionsklass, Ekstedt, derest han varit delegare i arméns pensionskassa, skulle hafva tillhört, men å andra sidan funnit alltför stor afknappning å pensionen icke böra göras, så vidt det dermed åsyftade ändamålet att bereda Ekstedt en torftig bergning skulle kunna vinnas, samt förty i underdånighet föreslagit, att pensionen för Ekstedt måtte bestämmas till $\frac{2}{3}$ af det belopp, 700 kronor, hvarmed tygstathandtverkare på stat efter afskedstagandet pensioneras, eller till 467 kronor.

Af ett vid handlingarna fogadt läkarebetyg framgick, att Ekstedt sedan flera år lidit af kronisk muskelrheumatism samt att hans arbetsförmåga på grund häraf och till följd af hans höga ålder vore betydligt nedsatt.

Statskontoret, hvars yttrande i ärendet inhemtats, hade i utlåtande den 19 sistlidne februari anført, att Ekstedt visserligen torde vara förtjent af att vid sitt entledigande erhålla något understöd för sina återstående dagar, men att detta understöd dock icke syntes böra föreslås högre än till 350 kronor, eller samma belopp, som vid 1894 års riksdag såsom årlig pension beviljats handtverkaren på stat vid Första Göta artilleriregemente J. F. Ågren.

Uti en sedermera till departemententschefen ingifven skrift af den 30 sistlidne oktober hade generalfälttygmästaren anmält, att det vore omöjligt längre bibehålla Ekstedt i tjänst, enär han på grund af kraflöshet saknade förmåga att arbeta; och inhemtades af ett denna skrivelse bifogadt läkarebetyg af den 26 i samma månad, att Ekstedts sjukdom under sista året ytterligare förvärrats samt att han endast i ringa mån kunde genom arbete bidra till sin framtida bergning.

Enär Ekstedt, som varit anställd mot kontrakt på tre månaders uppsägning, försummat att begagna sig af sin rätt att redan två år efter sin anställning i statens tjänst vinna inträde i arméns pensionskassa,

har utskottet, under erinran att handtverkare vid flottan med motsvarande tjänstetid äro berättigade till pension af endast 120 kronor, ansett, att den för Ekstedt föreslagna pensionen lämpligen bör begränsas till 200 kronor.

Utskottet hemställer därför,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att handtverksmästaren vid Vendes artilleriregementes tygstat Axel Fredrik Wilhelm Ekstedt må från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhåller entledigande från sin vid nämnda tygstat innehafvande befattning, för sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 200 kronor.

10:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 9 januari 1897 (sid. 35—37), får utskottet hemställa,

Angående pension för tvättförestånderskan vid allmänna garnisons-sjukhuset Emilia Maria Höglund.

att tvättförestånderskan vid allmänna garnisonssjukhuset Emilia Maria Höglund må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från hennes befattning varder henne meddeladt, under sin återstående lifstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 300 kronor årligen.

[7.]

11:o. På derom af chefen för rikets allmänna kartverk gjord framställning har Kongl. Maj:t föreslagit, att kartografen vid nämnda kartverk *Johan Arnell* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från sin befattning såsom kartograf, under sin återstående lifstid åtnjuta från allmänna indragningsstaten en årlig pension af 2,000 kronor.

Angående pension för kartografen Johan Arnell.

[8.]

Af det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9 december 1896 (bil. 4, sid. 38) inhemtas: att Arnell, som är född den 7 februari 1835, efter att hafva omkring tio år arbetat såsom biträde åt landtmätare, den 15 juni 1863 antagits till extra kartograf och den 13 november samma år befordrats till kartograf vid kartverket; att, enligt ett af legitimerad läkare den 2 november 1896 utfärdadt bevis, Arnell, som lider af kronisk rheumatism med svindel, vore så svag till sin helsa, att han vore oförmögen att fullgöra de med kartografbefattningen förenade åligganden; och att han enligt intyg af två personer vore i saknad af egna tillgångar att underhålla sig- och sin familj, bestående af hustru och en

minderårig son; att kartverkschefen, under förmälan att Arnell, som på grund af sjuklighet allt sedan år 1892 icke kunnat användas vid fältarbetena, under de nära 33 år han tillhört kartverket, med nit och skicklighet uppfyllt sina åligganden, så vidt hans helsa ej lagt hinder därför, hemställt om beviljande af pension för Arnell till belopp af 2,400 kronor, motsvarande 80 procent af hans arfvode såsom kartograf;

samt att statskontoret i afgifvet utlåtande förordat bifall till den gjorda framställningen om beredande af sådan förmån åt Arnell, dock att beloppet vid jämförelse med de pensioner, som tillförene efter Riksdagens hörande tilldelats afgående kartografer vid ekonomiska kartverket, syntes kunna bestämmas något lägre, än hvad kartverkschefen föreslagit, eller till 2,000 kronor.

Med afseende å hvad till statsrådsprotokollet anförts, har utskottet funnit billigt, att någon pension beredes kartografen Arnell vid hans afsked från tjensten, men då arten af hans verksamhet synes likställa honom med kommissionslandtmätare, hvilka äro berättigade till pension å 1,600 kronor, och han icke behöft vidkännas afdrag å lönen för sin framtida pensionering, har utskottet ansett att pensionens belopp lämpligen bör begränsas till nämnda 1,600 kronor, hvarför utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att kartografen vid rikets allmänna kartverk Johan Arnell må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från sin befattning såsom kartograf, under sin återstående lifstid åtnjuta från allmänna indragningsstaten en årlig pension af 1,600 kronor.

Angående
pension för
förra in-
spektoren vid
Ultuna landt-
bruksinstitut
Sven Svenson.

12:o. Med anledning af derom gjord ansökan har Kongl. Maj:t föreslagit, att den förra inspektoren vid Ultuna landtbruksinstitut *Sven Svenson* å allmänna indragningsstaten beviljade lifstidspension å 500 kronor måtte höjas med ett belopp af ytterligare 500 kronor, räknadt från och med den 1 januari 1897.

[9.]

Enligt statsrådet och chefens för civildepartementet anförande till statsrådsprotokollet för den 29 december 1896 (bil. 5, sid. 41) hade, sedan till följd af den år 1891 beslutade omorganisationen af landtbruksinstitutet vid Ultuna *Sven Svenson*, hvilken sedan år 1874 vid nämnda institut innehaft inspektorsbefattning och tillika tjenstgjort såsom lärare i jordbrukslära m. m. för institutets landtbrukslärlingar, blifvit uppsagd till afflyttning den 1 november 1892, styrelsen för landtbruksinstitutet i skrifvelse den 27 oktober

sistnämnda är hemställt, att Svenson måtte tillerkännas pension från allmänna indragningsstaten. Till stöd för denna framställning hade styrelsen åberopat, att Svenson, som vore född den 25 december 1845 och som vid utöfvande af sin befattning städse ådagalagt den största duglighet och pålitlighet och alltid fullgjort sina åligganden till styrelsens synnerliga belåtenhet, under sin anställning vid institutet ådragit sig en sjukdom, inflammation i ryggraden, hvarigenom, enligt företedda läkarebetyg af medicine professorn S. E. Henschen och legitimerade läkarne C. G. Leczinsky och T. Brunberg, Svenson icke utan svårighet och fara för försämring kunde förrätta sådant arbete, som vore förenadt med kroppsrörelse, på grund hvaraf hans arbetsduglighet sannolikt skulle för all framtid inskränkas och i sammanhang dermed hans förmåga att med eget arbete sig försörja; och hade styrelsen, med tillkännagifvande att Svenson i aflöning åtnjutit, förutom bostad och fri vedbrand, kontant till en början 1,950 kronor och från våren 1884 2,500 kronor, föreslagit, att pensionsbeloppet måtte bestämmas till 1,000 kronor årligen.

Uti häröfver afgifvet utlåtande hade emellertid landtbruksstyrelsen — med biträdande af den gjorda framställningen om beredande af någon pension åt Svenson — tillstyrkt att, med hänsyn dertill att Svenson, som då ännu icke uppnått 47 års ålder, icke vore till följd af den honom ådragna kroppsskadan för det då varande urståndsatt att genom eget arbete bidraga till sitt uppehälle, pensionsbeloppet skäligen borde nedsättas till 500 kronor.

Efter det statskontoret, jemväl i ärendet hördt, för sin del instämt uti hvad landtbruksstyrelsen sålunda föreslagit, hade Kongl. Maj:t hos 1893 års Riksdag gjort framställning om beviljande å allmänna indragningsstaten åt förre inspektoren Svenson under hans återstående lifstid af en årlig pension af 500 kronor att utgå från och med november månad 1892, hvilken framställning äfven hade af Riksdagen bifallits.

Redan på hösten samma år hade Svenson inkommit med framställning, att Kongl. Maj:t måtte till påföljande Riksdag aflåta proposition om förhöjning med 500 kronor i den honom beviljade pensionen, hvilken framställning icke föranledt någon Kongl. Maj:ts åtgärd.

Nu hade dels Svenson uti en den 10 februari 1896 till Kongl. Maj:t inkommen ansökan och dels styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut, med föranledande af en från Svenson till bemälda styrelse gjord framställning, uti en den 6 november 1896 aflåten skrifvelse hemställt om förhöjning till 1,000 kronor af den Svenson beviljade pensionen.

Uti den af Svenson ingifna ansökningen hade han såsom skäl för densamma åberopat hufvudsakligen: att den obetydliga besparing, han under sin tjänstetid vid Ultuna landtbruksinstitut kunnat göra, tagits i anspråk för hans nödortftiga uppehälle efter hans afskedande med omkring 500 kronor

ärligen och därför snart åtgått; att han i öfrigt vore i saknad af existensmedel och icke heller hade någon enskild person att hänvända sig till med begäran om hjälp i sin särdeles för framtiden synnerligen bekymmersamma belägenhet; att den Svenson ådragna sjukdom, som derjemte orsakade honom utgifter i och för helso- och sjukvård, så förvärrats, att han numera och för all framtid vore oförmögen till arbete; samt att, äfven om pensionsbeloppet bestämdes till 1,000 kronor, detta ändock icke uppginge till samma procent af den kontanta aflöning som den minsta af de pensioner, som tilldelats de af Svensons kolleger vid institutet, hvilka jemväl i sammanhang med dettas omorganisation afgått från sina befattningar derstädes.

Vid sin ansökning hade Svenson fogat *dels* ett den 7 februari 1896 af legitimerade läkaren C. G. Leczinsky utfärdadt intyg, af innehåll att Svenson, som under åren 1892 och 1893 rådfrågat Leczinsky för sjukdom i ryggraden (spondylitis), blifvit af honom ytterligare undersökt, hvarvid befunnits, att Svensons tillstånd betydligt försämrats; att ömheten i ryggraden tilltagit och förorsakade smärtor vid de flesta rörelser, på grund hvaraf Svenson icke kunde utföra något arbete, som fordrade kroppsrörelse; samt att, då Svenson dessutom endast kortare stunder förmådde intaga den kroppsställning, som erfordrades för skrifning och dermed jemförligt arbete och det ej vore sannolikt att han åter blefve frisk, han måste anses för framtiden sakna förmåga att med arbete sig försörja, *dels ock*, förutom tidigare företedda betyg och intyg, nya sådana, bland annat derom, att han icke vidare kunde användas för utförande af skrifgöromål eller annat dylikt arbete äfvensom att han till följd af sin kroppsskada ofta nödgades vara sängliggande och synnerligast på senaste tiden blifvit allt mer och mer i behof af sjukvård.

Uti häröfver den 3 mars 1896 afgifvet infordradt utlåtande hade statskontoret, med anledning af hvad i ärendet förekommit och då det antagande, som torde hafva föranledt sänkningen i det af styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut föreslagna pensionsbeloppet, eller att Svenson icke vore till följd af den honom ådragna kroppsskadan urständsat att genom eget arbete bidra till sitt uppehälle, efter hvad numera blifvit upplyst, måste, enligt embetsverkets uppfattning, anses vara väsentligen oriktigt, för sin del hemställt, det täcktes Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att bevilja Svenson en förhöjning af 500 kronor i den honom å allmänna indragningsstaten tillagda lifstidspension, räknadt från och med den 1 januari 1896.

Uti ofvan omförmälda, af Svenson till styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut den 23 oktober 1896 afgifna framställning hade Svenson uppgifvit, bland annat, att hans kapitaltillgång, som vid hans afgang från befattningen vid Ultuna utgjort 2,000 kronor, dämera helt och hållet åtgått.

Landtbruksstyrelsen, som erhållit befallning att sig yttra såväl beträf-

fande Svensons nu gjorda ansökning som i fråga om styrelsens för Ultuna landtbruksinstitut i ärendet afgifna framställning, hade i utlåtande af den 30 sistlidne november, då det icke syntes kunna bestridas, att den Svenson beviljade pension vore så låg, att, sedan Svensons helsotillstånd numera undergått sådan förändring, att han måste anses urståndsatt att kunna med eget arbete i afsevärd mån bidraga till sin försörjning och derjemte vore i behof af sjukvård, densamma icke kunde förslå till bestridande af kostnaderna för hans uppehälle, hemställt, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att bevilja Svenson en förhöjning af 500 kronor i den honom å allmänna indragningsstaten tillagda lifstidspension, räknadt från den 1 januari 1897.

Departementschefen hade funnit det senast för Svenson utfärdade läkarebetyget äfvensom andra af honom förebragta intyg ådagalägga, att Svensons iråkade sjukdom, som, då pensionen åt honom beviljades, allenast ansetts medföra inskränkning i hans arbetsduglighet, derefter så förvärrats, att Svenson numera icke blott vore alldeles urståndsatt att genom eget arbete bidraga till sitt uppehälle, utan äfven på grund af sin sjuklighet försakades direkta utgifter för nödig skötsel och vård.

Enär beloppet af den för Svenson år 1893 till följd af omorganisation af Ultuna landtbruksinstitut beviljade pension blef, med hänsyn dertill att Svenson ansågs kunna med eget arbete bidraga till sitt uppehälle, bestämdt till 500 kronor, men Svenson numera, enligt hvad i ärendet blifvit upplyst, är på grund af sjukdom dertill urståndsatt, har utskottet ansett skäl föreligga att, i detta särskilda fall, som ej torde böra kunna i framtiden åberopas såsom prejudikat, medgifva förhöjning af beviljad pension och har icke haft något att erinra mot det i sådant afseende föreslagna beloppet.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

13:o. Med anledning af derom gjord ansökning har Kongl. Maj:t föreslagit, att chefen för Sveriges geologiska undersökning, extra ordinarie professoren *Otto Martin Torell* måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin befattning såsom chef för berörda undersökning afginge, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 5,000 kronor.

Anående
pension för
chefen för
Sveriges
geologiska
undersökning
O. M. Torell.

[10.]

Till statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 9 januari innevarande år (bil. G sid. 46) har departementschefen erinrat, att Kongl. Maj:t i proposition till 1888 års Riksdag föreslagit, att chefen för Sveriges geologiska undersökning jemte de vid undersökningen anstälde geologer måtte ega att

efter erhållet afsked komma i åtnjutande af pension å allmänna indragningsstaten; och skulle för undersökningens chef pensionsrätten inträda vid 65 lefnadsår och efter 35 års anställning i statens tienst.

Beträffande beloppet af chefs pension hade departementschefen vid föredragning inför Kongl. Maj:t af den framställning, som föranledde Kongl. Maj:ts berörda proposition, anført, att pensionen skäligen borde utgå med 5,000 kronor, hvarigenom chefen, hvilkens lön uppginge till 7,000 kronor, komme att åtnjuta samma pensionsbelopp, som tillkomme cheferna i vissa andra med det nu ifrågavarande närmast jemförliga verk, såsom landtmäteristyrelsen och statistiska centralbyrån. I öfverensstämmelse härmed hade Kongl. Maj:t jemväl föreslagit Riksdagen, att chefs pension skulle utgå med 5,000 kronor.

Kongl. Maj:ts berörda framställning hade dock icke vunnit Riksdagens bifall.

Hos Kongl. Maj:t hade emellertid nu e. o. professoren Torell gjort framställning om erhållande af pension. Torell, som är född den 5 juni 1828, utnämndes den 14 februari 1860 till zoologie adjunkt vid universitetet i Lund och den 23 mars 1866 till e. o. professor i zoologi och geologi vid samma universitet, med hvilken befattning dock icke några löneförmåner varit förenade, samt förordnades den 28 november 1871 att från 1872 års början såsom chef leda Sveriges geologiska undersökning, hvarefter han den 28 mars 1872 erhöi afsked från befattningen som adjunkt vid universitetet.

Uti sin ofvan omförmälda framställning hade Torell till stöd för sin ansökning åberopat, att han vore 68 år gammal och 37 år varit i statens tienst samt att han således uppfyllt förberörda af Kongl. Maj:t föreslagna och för tienstemen i allmänhet gällande vilkor för erhållande af pension. Beträffande pensionens belopp hade Torell hemstält, att detta, med hänsyn till hans gjorda uppoffringar af tid, penningar och arbete för vetenskapliga ändamål, måtte utöfver af Kongl. Maj:t tillförene föreslagna 5,000 kronor höjas med 1,000 kronor, så att pensionen komme att utgå med 6,000 kronor.

Statskontoret, som i ärendet sig yttrat, hade hemstält, att den pension å allmänna indragningsstaten, som Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bevilja Torell i hans egenskap af chef för geologiska undersökningen, måtte bestämmas till 5,000 kronor om året att utgå från och med månaden näst efter den, hvori han komme att från befattningen afgå, samt att den höjning i pensionsbeloppet, som Kongl. Maj:t, med afseende å Torells särskilda förtjenster och uppoffringar i den vetenskapliga forskningens intresse, kunde pröfva skäligt föreslå, måtte betraktas såsom personligt pensionstillägg och utgå från samma anslag och samma tid.

Enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet anført, hade

han, med fästadt afseende å den långa och gagnande verksamhet Torell utöfvat såsom chef för Sveriges geologiska undersökning, förordad honom till erhållande af pension. Med lifligt erkännande af Torells framstående verksamhet såsom vetenskapsman, ansåge departementschefen dock denna omständighet icke böra föranleda förhöjning i pensionen utöfver det belopp, som Kongl. Maj:t redan förut ansett böra tillkomma chefen för Sveriges geologiska undersökning, eller 5,000 kronor.

Då professor Torells verksamhet synes utskottet närmast likställa honom med professorerna vid universiteten, hvilka tjensteinnehafvare hafva rätt till pension till belopp af 4,500 kronor, har utskottet ansett, att den för Torell föreslagna pensionen bör bestämmas till nämnda belopp.

Utskottet hemställer därför,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att chefen för Sveriges geologiska undersökning, extra ordinarie professoren Otto Martin Torell må från och med månaden näst efter den, hvarunder han från sin befattning såsom chef för berörda undersökning afgår, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 4,500 kronor.

14:o. Med anledning af derom gjord ansökning har Kongl. Maj:t föreslagit, att å allmänna indragningsstaten måtte uppföras årlig pension till belopp af 1,500 kronor åt lärarinnan i teckning vid allmänna läroverket i Strengnäs *Edla Amanda Nortun*, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken hon erhöle afsked från sin tjänst.

Af det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 9 sistlidne januari (bil. 1 sid. 11) inhemtas, att lärarinnan Nortun, som vore född den 22 oktober 1825, såsom vikarie uppehållit teckningslärarebefattningen vid Strengnäs allmänna läroverk dels från och med höstterminen 1862 till och med vårterminen 1865, dels ock under en del af vårterminen och hela höstterminen 1866, hvarefter hon, som den 2 november sistnämnda år af Kongl. Maj:t förklarats berättigad att söka då lediga lärarebefattningen i detta ämne vid allmänna läroverket i Strengnäs, den 4 januari 1867 af domkapitlet i Strengnäs konstituerats att vara lärarinna i teckning vid nämnda läroverk; att sökandens tjänstgöring blifvit af läroverkets rektor synnerligen väl vitsordad; samt att, hvad angår sökandens helsotillstånd, vederbörande läkare intygat, att sökanden sedan längre tid tillbaka lede af rubbningar i nerv- och cirkulationssystemet.

*Angående
pension för
tecknings-
lärarinnan.
E. A.
Nortun.
[11.]*

Öfver berörda ansökning, som af domkapitlet förordats, hade statskontoret afgifvit infordradt utlåtande, deruti statskontoret anført, att sökanden, som uppnått en ålder af 71 år och räknade 33¹/₂ tjensteår, deraf hon under mer än trettio år varit oafbrutet anställd såsom lärarinna i teckning vid allmänt läroverk, fullgjort de uti äldre, ännu gällande pensionsförfattningar, hvilka enligt kongl. brefvet den 16 mars 1858 skulle ega tillämpning å lärare vid de allmänna läroverken, föreskrifna vilkor för rätt att å allmänna indragningsstaten undfå pension till belopp, motsvarande lönen, der densamma icke öfverstege 3,000 kronor, äfvensom att aflöningen för ifrågavarande lärarebefattning utgjordes af lön å stat 1,000 kronor jemte två ålderstillägg derå, hvarterda å 250 kronor, hvilka sökanden fått sig tillagda genom kongl. brefven den 30 januari 1873 och den 18 januari 1878, samt dessutom löneförbättring å extra stat med 50 kronor; och hade statskontoret hemställt, att, då fråga om rätt till pension å allmänna indragningsstaten för så väl tecknings- som musiklärare vid allmänt läroverk ansetts böra i hvarje fall underställas Riksdagens pröfning, Kongl. Maj:t täcktes uti den proposition, som komme att aflåtas till Riksdagen, äska Riksdagens medgifvande dertill, att sökanden finge från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked blefve henne beviljad från innehafvande befattning såsom lärarinna i teckning vid Strengnäs allmänna läroverk, uppbära å allmänna indragningsstaten en lönen jemte ålderstillägg motsvarande pension af 1,500 kronor.

Utskottet har ansett, att den för teckningslärarinnan Nortun begärda pension lämpligen bör begränsas till samma belopp, som Riksdagen år 1884, i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning, i pension beviljade teckningsläraren A. Hallin, eller 1,000 kronor, hvilket belopp motsvarar den för teckningslärare utgående lön utan ålderstillägg.

Utskottet hemställer derför,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att å allmänna indragningsstaten må uppföras årlig pension till belopp af 1,000 kronor åt lärarinnan i teckning vid allmänna läroverket i Strengnäs Edla Amanda Nortun, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken hon erbåller afsked från sin tjenst.

Pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarium 15:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen medgifva, att *vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarium* anställd *ordinarie rektor, ordinarie adjunkt och ordinarie lärarinna med adjunkts tjenstgöring* måtte åtnjuta rätt till pension å allmänna indragningsstaten enligt samma grunder, som äro eller varda stadgade för *ordinarie ämneslärare* vid rikets allmänna läroverk.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 93) har herr *E. Hammarlund* m. fl. föreslagit, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte bifallas med den ändring, att rätten till pension inträdde vid uppnådda 60 lefnads- och 30 tjenstår.

Till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 9 januari 1897 (sid. 13—20) har departementschefen erinrat, att i Kongl. Maj:ts stadga angående folkundervisningen i riket den 18 januari 1842 påbjödes, att »i hvarje stadsförsamling och hvarje socken på landet borde finnas minst en, helst fast skola med vederbörligen godkänd lärare».

För att bereda möjlighet för församlingarna att anskaffa lärare, som egde i folkskolestadgan påbjuden behörighet, föreskrefves i nämnda stadga, att så väl i hufvudstaden som i hvarje stiftsstad borde af domkapitlet beredas tillfälle för dem, som ville egna sig åt folkskolelärarekallet, att i ett seminarium erhålla undervisning och öfning i de till detta kall hörande ämnen, samt att domkapitlet skulle för hvarje sådant seminarium förordna en skicklig föreståndare, som skulle handleda och undervisa blifvande skollärare samt vid intagning och afgång dem förhöra, hvarjemte domkapitlet borde åt skollärareeleverna bereda tillfälle att erhålla undervisning i kyrkosång och enkel gymnastik samt att uti någon folkskola erhålla praktisk bildning för skollärarekallet.

Vidare föreskrefves, att domkapitlet egde att, på sätt lämpligast pröfvades, mellan dem, som hade befattning med skollärareelevernas bildning, fördela det åt hvarje seminarium anvisade årliga anslag eller att dessa befattningar hos en person förena, så vida han till dem alla egde erforderlig skicklighet.

Seminarieföreståndaren erhöle derjemte rätt till enkel presterlig tjenst-årsberäkning. Härigenom ville man förmå skicklige män att mottaga ifråga- varande befattning, för hvilken aflöningen — olika i olika stift och till och med i samma stift olika på olika tider — dock alltid vore jemförelsevis ringa.

Seminarierna, som i de olika stiften erhöle olika anordning, kunde ej, så illa utrustade de i många hänseenden vore, gifva de blifvande folkskole- lärarne en tillfredsställande utbildning.

Detta hade gifvit anledning till att Kongl. Maj:t den 21 mars 1862 utfärdat ett reglemente för folkskolelärareseminarierna i riket. I detta stadgades, att lärarepersonalen vid seminarium skulle utgöras af två hufvud- lärare, bland hvilka den ene tillika skulle vara föreståndare, samt af lärare i musik, teckning och gymnastik. Samtliga lärare skulle utses och förordnas af konsistorium, som vid tillsättande af ifrågavarande befattningar borde lägga synnerlig vikt derpå, att med de för tjensten i öfrigt erforderliga

egenskaper förenades en sann och lefvande gudsfruktan samt en hedrandeandel.

Samtidigt dermed, att det omförmälda seminariereglementet utfärdades, förbättrades något seminarielärarnes löneförmåner, i det, enligt kungörelsen den 21 mars 1862, presterlig tjänstårsberäkning tillerkändes, utom seminarieföreståndaren, äfven åt öfrige hufvudlärare vid seminariet, för så vidt de antingen voro prester eller ock aflagt godkändt prof för adjunkts- eller kollegabefattning vid elementarläroverken och uppnått 23 års ålder.

Den 21 november 1862 hade Kongl. Maj:t aflåtit proposition till Rikets Ständer angående anslag till folkundervisningens befrämjande. I propositionen sades, bland annat, att i afseende på det för seminarierna anvisade anslag en förhöjning utan tvifvel vore af behovet högeligen påkallad. Genom det utfärdade reglementet hade dessa läroanstalters verksamhet blifvit i betydlig mån utvidgad, och då det för hela folkundervisningen vore af stor vikt, att de blifvande folkskolelärarnes bildande kunde anförtros åt män, hvilka vore utrustade med de förenade egenskaper, som dertill erfordrades, hade Kongl. Maj:t funnit det i främsta rummet vara nödvändigt, liksom med billigheten öfverensstämmande, att seminarieföreståndaren erhöle en förhöjd aflöning, hvilken Kongl. Maj:t föreslog måtte från början af då följande statsregleringsperiod utgå med 2,500 rdr, äfvensom att andre läraren, hvars lön då utgjorde 1,000 rdr, måtte tillerkännas enahanda rätt till löneförhöjning efter vissa år, som för kolleger vid elementarläroverken vore medgifven, dock att de sålunda föreslagna löneförmånerna icke skulle komma seminariernas föreståndare och öfrige hufvudlärare till godo, med mindre de aflagt kunskapsprof motsvarande dem, som för anställning vid elementarläroverken vore stadgade, eller filosofie kandidatexamen och ett af Kongl. Maj:t, med hänseende till seminariernas bestämmelse, särskildt förordnad undervisningsprof; Kongl. Maj:t dock öppet lemnadt att i särskildt förekommande fall från fullgörandet af hvad sålunda i ena eller andra hänseendet föreskrefves lemna befrielse.

I skrifvelse angående reglering af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hade Rikets Ständer beträffande Kongl. Maj:ts förslag om ökade anslag till seminarierna yttrat, bland annat, att Rikets Ständer hade ansett lärareseminariernas utvidgning och deras förseende med tillräckliga anslag vara ett af de föremål, som i främsta rummet borde afses, då fråga vore om folkbildningens befrämjande; att i spetsen för hvar och en af dessa bildningsanstalter ställes en man, som med omfattande bildning förenade en förtrolig kännedom af det numera nästan till en särskild vetenskap utbildade sättet för läroämnenas behandling inom folkskolan, och att lärarne besatte den grundliga bekantskap med sina undervisningsämnen, utan hvilken de

icke kunde bibringa sina elever hvarken en verklig kunskap i dessa ämnen eller en lefvande håg för dem, utan endast en ytlig, ofta anspråksfull bokstafskunskap, vore ett lifsvilkor för folkskolans bestånd och verksamhet. Enligt Rikets Ständers tanke borde därför en seminarieföreståndare sättas i den ställning, att han kunde åt detta magtpåliggande kall egna hela sin verksamhet och fästa sig dervid såsom vid sitt lifs mål. För detta ändamål borde hans vilkor icke vara mera ofördelaktiga, än hvad en man af hans bildning och förmåga vanligen kunde i en annan samhällsställning erhålla. Rikets Ständer hade därför icke ansett sig kunna föreslå en seminarieföreståndares lön till lägre belopp än 3,000 rdr, med rättighet att, i likhet med lärare vid elementarläroverken, för hvart femte tjensteår, efter början af då ingående statsregleringsperiod, åtnjuta löneförhöjning af 500 rdr, till dess lönen uppginge till 4,000 rdr. De vid seminariet anstälde lärarne borde, efter Rikets Ständers mening, hafva i lön 1,000 rdr, med enahanda rätt till löneförhöjning som adjunkter vid elementarläroverken. Då löneförmånerna sålunda förbättrats, borde, å andra sidan, fordringarna på en ådagalagd grundlig bildning hos dem, som skulle bestrida dessa ansvarsfulla platser, vara fullt berättigade, och Rikets Ständer ansåge, att, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, seminariernas föreståndare äfvensom öfriga lärare borde hafva aflagt kunskapsprof, motsvarande dem, som för anställning vid elementarläroverk vore stadgade, nemligen filosofie kandidatexamen äfvensom ett af Kongl. Maj:t med hänsyn till seminariernas bestämmelse särskildt förordnadt undervisningsprof; Kongl. Maj:t dock öppet lemnadt att i särskildt förekommande fall från fullgörande af hvad sålunda i ena eller andra hänseendet föreskrefves lemna befrielse.

Sedan sålunda rikligare anslag beviljats till seminarierna, hade Kongl. Maj:t den 1 december 1865 utfärdat förnyadt reglemente för folkskolelärareseminarierna i riket. I detta stadgades rörande behörighet till läraretjenster vid dessa läroanstalter, att för att kunna utnämnas till seminariektor erfordrades att hafva undergått filosofie kandidatexamen eller på annat sätt ådagalagt deremot svarande kunskaper och ega en under föregående pedagogisk verksamhet bepröfvad undervisningsskicklighet, samt för behörighet till adjunktbesättning att hafva aflagt godkänd studentexamen eller afgångspröfning vid fullständigt högre elementarläroverk, att med goda vitsord hafva minst ett års tid tjenstgjort såsom lärare vid offentligt elementarläroverk eller seminarium, och att inför det konsistorium, hvarunder seminarium hörde, hafva undergått godkänt praktiskt undervisningsprof, så vida ej Kongl. Maj:t funne godt att vid förekommande fall från något af dessa vilkor meddela befrielse.

Då år 1874 löneförbättring beviljades lärarne vid de allmänna läro-

verken med 500 kronor i hvarje lönegrad, hade vid seminarier anställda rektorer och adjunkter erhållit samma förmån.

Den 11 oktober 1878 utkom kongl. reglementet för lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa.

Skyldighet att vara delegare i denna kassa åläge hvar och en, som efter reglementets utgifvande blifver rektor eller ordinarie ämneslärare eller öfningslärare vid allmänt läroverk, folkskolelärare- eller folkskolelärarinne-seminarium m. m.

Uti betänkande och förslag angående löne reglering för lärarne vid rikets allmänna läroverk, folkskolelärareseminarierna m. fl., afgifvet den 17 maj 1879 af dertill förordnade komiterade, hade dessa föreslagit, att rektorer vid seminarier skulle erhålla en löneförbättring af 500 kronor i hvarje lönegrad, och att adjunkter vid dessa läroanstalter skulle, i likhet med adjunkter vid de allmänna läroverken, erhålla en löneförbättring af 1,000 kronor i hvarje lönegrad, äfvensom att lärarne vid rikets allmänna läroverk och folkskolelärareseminarierna m. fl. skulle, då de uppnått 65 lefnadsår och minst 35 tjensteår, vara förpligtade att med oakortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjensten afgå.

Till 1882 års Riksdag hade Kongl. Maj:t aflåtit proposition om sådan löneförhöjning för lärarne vid de allmänna läroverken och folkskolelärareseminarierna, som den omförmälda komitén föreslagit, hvarjemte Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att ordinarie lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk och folkskolelärareseminarier skulle hafva skyldighet att vid uppnådda 65 lefnadsår och minst 35 tjensteår med oakortad lön såsom pension å allmänna indragningsstaten från tjensten afgå.

Riksdagen hade afslagit Kongl. Maj:ts förslag, men hade sedan år 1883 åt lärarne vid de allmänna läroverken och sedan år 1884 äfven åt lärarne vid folkskolelärareseminarierna årligen beviljat en löneförbättring, hälften så stor som den Kongl. Maj:t föreslagit.

Genom kongl. kungörelsen den 20 januari 1882 hade ett nytt steg tagits till likställighet i löneförmåner mellan lärarne vid de allmänna läroverken och seminarierna. I nämnda kungörelse stadgades nemligen, att vid folkskolelärareseminarium anställd ordinarie rektor och adjunkt, som undergått de för behörighet till adjunktsbefattning vid seminarium stadgade akademiska lärdomsprof, skulle åtnjuta vid ansökan till prestlägenhet eller annan till ecklesiastikståndet hörande befattning enahanda rättigheter, som tillkomme ordinarie lärare vid allmänt läroverk, äfvensom att vikarierande rektor och adjunkt samt extra lärare med adjunkts tjenstgöring, som fullgjort nyssnämnda lärdomsprof och uppnått 23 års ålder, skulle vara likställda med vikarier och extra lärare vid de allmänna läroverken.

I kongl. cirkulärbrevet den 30 januari 1884 hade Kongl. Maj:t bestämt, att arfvode till vikarie för seminarieadjunkt skulle bestämmas enligt de grunder, som i nådiga cirkuläret den 30 december 1876 voro stadgade i fråga om arfvode åt vikarie för adjunkt eller kollega vid allmänt läroverk, samt att i afseende å skyldighet för ordinarie lärare, som åtnjöte tjänstledighet, att antingen aflöna vikarie eller att å sin lön vidkännas afdrag till vikariens godtgörande skulle tillämpas hvad kongl. cirkuläret den 12 juli 1872 i sådant hänseende innehölle beträffande lärare vid de allmänna läroverken.

Den 29 januari 1886 hade den ännu gällande stadgan för folkskolelärareseminarierna utkommit.

I denna hade intagits nya bestämmelser angående behörighet till lärarebefattningar vid folkskolelärareseminarierna. I dess 16. § hette det nemligen: »För att kunna utnämnas till rektor vid seminarium fordras att hafva aflagt de prof., som äro stadgade för behörighet att utnämnas till lektor eller adjunkt vid allmänt läroverk eller adjunkt vid folkskolelärareseminarium, samt att ega en under föregående pedagogisk verksamhet bepröfvad undervisningsskicklighet», och i § 17: »För att kunna utnämnas till adjunkt vid seminarium fordras att hafva uppnått tjugutre års ålder, undergått filosofie kandidatexamen eller examen inför teologisk fakultet och nöjaktigt genomgått profårskurs vid allmänt läroverk eller vid seminarium, om profårskurs der anordnas, samt att inför det konsistorium, hvarunder seminariet hör, hafva aflagt godkänt praktiskt undervisningsprof.»

Genom resolutioner den 29 oktober 1881 och den 18 mars 1887 hade Kongl. Maj:t i anledning af gjorda ansökningar förklarar, att de af sökandena för adjunktsbefattning vid folkskolelärareseminarium aflagda undervisningsprofinge för rättighet till lönetursberäkning vid allmänt läroverk räknas dem till godo såsom vore de aflagda för adjunkts- eller kollegabefattning vid sådant läroverk; och i kongl. kungörelsen den 12 september 1890 stadgades, att lärare vid folkskolelärareseminarier egde, om de öfverginge i de allmänna läroverkens tjänst, samma rätt till lönetursberäkning, som genom kongl. kungörelserna den 29 maj 1874 och den 29 juni 1883 medgifvits lärare vid vissa enskilda läroverk. Å andra sidan hade, enligt kongl. kungörelsen den 31 maj 1895, lärare vid allmänt läroverk, som öfverginge i folkskolelärareseminariernas tjänst, rätt att beträffande lönetursberäkning vid seminarierna räkna sig till godo den tid, han tjänstgjort vid allmänt läroverk.

Med ändring af hvad cirkuläret den 30 januari 1884 angående arfvoden åt vikarierande lärare vid folkskolelärareseminarierna innehölle i fråga om grunderna för beräkning af arfvode åt vikarie för seminarieadjunkt, förordnades i kongl. cirkuläret den 10 december 1892, att arfvode till vikarie för adjunkt

vid seminarium skulle beräknas enligt samma grunder, som vore stadgade i fråga om arvode åt vikarie för adjunkt eller kollega vid allmänt läroverk.

Samma dag eller den 10 december 1892 hade utkommit en kongl. kungörelse, enligt hvilken § 17 i stadgan för folkskolelärareseminarierna skulle hafva följande förändrade lydelse: »För att kunna utnämnas till adjunkt vid seminarierna fordras att hafva uppnått 23 års ålder, att hafva aflagt sådana kunskapsprof, som äro stadgade för behörighet att utnämnas till adjunkt vid allmänt läroverk, samt att nöjaktigt hafva genomgått profårskurs vid allmänt läroverk eller vid seminarium, om profårskurs der anordnas, äfvensom att inför det konsistorium, hvarunder seminariet hörer, hafva aflagt godkänt praktiskt undervisningsprof.»

Af det nu anförda framginge, att den tanke, hvilken Kongl. Maj:t i sin ofvannämnda proposition till Rikets Ständer den 21 november 1862 framställt, och i hvilken Rikets Ständer i sin skrifvelse den 16 november 1863, deri Rikets Ständer meddelade sitt beslut att bevilja förökade anslag till folkskolelärsreseminarierna, för sin del instämt, den nemligen, att lärarne vid dessa läroanstalter borde hafva aflagt kunskapsprof, motsvarande dem, som för anställning vid elementarläroverk vore stadgade, nu steg för steg blifvit förverkligad, så att den behörighet, som fordrades för anställning som adjunkt vid folkskolelärareseminarium, vore alldeles densamma som den, hvilken vore föreskrifven för erhållande af adjunktsbefattning vid allmänt läroverk.

I jembredd med förverkligandet af denna tanke hade, såsom af det ofvan anförda framginge, likställighet mellan ifrågavarande tvenne slag af lärare jemväl blifvit allt större äfven med hänsyn till löneförmåner och dylikt. Men med afseende härå hade jembördighet dock ej blifvit fullständigt genomförd, så länge ej blifvit uttryckligt stadgadt, att vid seminarium anställda ordinarie rektorer, adjunkter samt lärarinnor med adjunkts tjänstgöring hade rätt till pension enligt samma grunder som ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken.

Det vore ej tvifvel underkastadt, att Rikets Ständer, då de beviljade samma löneförmåner till seminariernas lärare som till lärarne vid de allmänna läroverken, menade, att denna likställighet skulle sträcka sig äfven till pensionsrätten. Sistlidna år hade ock Riksdagen, på Kongl. Maj:ts framställning, åt en seminariadjunkt beviljat pension till samma belopp, som adjunkt vid allmänt läroverk vore berättigad att erhålla.

Antagande deraf, att likställighet i löneförmåner mellan adjunkt vid allmänt läroverk och vid folkskolelärareseminarium skulle omfatta äfven samma rätt till pension för ifrågavarande grupper af lärare, torde ock hafva varit anledningen dertill, att Kongl. Maj:t ej förut till Riksdagen framställt förslag om beviljande åt

seminariernas lärare af samma pensionsrätt, som tillkomme lärarne vid de allmänna läroverken.

Emellertid kunde den omständigheten, att pensionsrätt ej blifvit tillförsäkrad seminariernas lärare, hafva med sig den följden, att en och annan, som velat egna sig åt seminariernas tjänst, afhållits derifrån, emedan han fruktat, att han ej skulle erhålla någon pension, när han ej längre förmådde att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, eller åtminstone en lägre sådan, än om han tjänstgjort vid allmänt läroverk. Visserligen kunde ej en seminarielärare tvingas att afgå från sin befattning, då han ej längre förmådde att nöjaktigt sköta den, men han vore skyldig att, då han ej längre hade krafter att sjelf uppehålla den, till aflönande af vikarie afstå en fjerdedel af sin lön. Det återstående af denna uppginge till ett mindre belopp, än han skulle hafva erhållit, om han fått uppbära pension enligt samma grunder som allmänna läroverkets lärare.

Detta förhållande kunde medföra, att seminarieläraren frestades att sjelf sköta sin tjänst längre, än för läroanstalten vore gagneligt. Men äfven om han i rätt tid öfverlemnade den till en vikarie, kunde det blifva till skada för läroverket, att den ordinarie läraren dock sutte kvar vid befattningen, enär denna under tiden ej kunde med ordinarie innehafvare besättas, utan måste uppehållas genom en vikarierande lärare, hvilken, äfven om man lyckades erhålla en duglig, ofta stannade kvar endast en kort tid.

Ofvan omförmälda motionärer hafva i sin motion, till hvilken utskottet hänvisar, erinrat, att, enligt de af Kongl. Maj:t ifrågasatta bestämmelserna, seminarielärarnes rätt till pension skulle inträda vid fyllda 70 år och efter minst 30 års oafbruten tjänstetid, hvilken termin dock kunde nedsättas »till 65 års ålder, då, efter vid pass 40 års tjänstgöring, deras sjuklighet eller försvagade helsotillstånd genom laglig läkareattest bestyrkes».

Enligt motionärernas förmenande vore det emellertid ej nog att likställa lärareplatserna vid folkskolelärareseminarierna med adjunktsbefattningarna vid de allmänna läroverken, enär utbildningen af de blifvande lärarne vore af större betydelse än läroverksadjunkternas verksamhet.

Beträffande pension skulle en förmånligare ställning lämpligen kunna beredas seminarielärarne på så sätt, att pensionsbeloppet visserligen blefve detsamma som för läroverkslärarne, men rätten till pension inträdde tidigare. Vid bestämmande af tiden för berättigande till pension hafva motionärerna funnit lämpligt att gå en medelväg mellan folkskolelärare, som hade rätt till pension vid fyllda 55 lefnadsår (vid armén anställda redan efter 50 år) och 30 tjänstår, samt läroverksadjunkterna. För läroanstalterna äfvensom för folkbildningen skulle den ifrågasatta förbättringen verka i hög grad väl-

görande. Vid det förhållande, att mer än 92 procent af samtliga i skol-åldern varande barn erhöle sin undervisning i folkskolan, låge det i öppen dag, hvilken stor och genomgripande betydelse för hela folket hvarje förbättring i de nu omhandlade läroanstalterna hade.

Då utskottet icke kan förneka, att det för undervisningen vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarierna är af vigt, att der anställda lärare genom erhållande af pension beredas tillfälle att vid viss lefnads- och tjensteålder afgå från tjensten för att lemna rum för yngre lärarekrafter, samt utskottet, i likhet med Kongl. Maj:t, ansett dessa lärare närmast likställda med ämneslärarne vid elementarläroverken, och sålunda ej funnit skäligt, att, såsom omförmälda motionärer påyrkat, dessa lärare tillerkännes rätt att erhålla pension vid tidigare ålder än ämneslärare vid elementarläroverken, så har utskottet velat tillstyrka Kongl. Maj:ts förevarande framställning; och har utskottet dervid ansett sig böra särskildt framhålla, att, derest, såsom utskottet anser synnerligen önskvärdt, sådan förändring i afseende å pensionsvilkoren för lärarne vid elementarläroverken vidtages, att de blifva förpligtade att bidraga till sin egen pensionering, häraf torde följa, att samma skyldighet kommer att åläggas äfven ifrågavarande seminarielärare.

Under uttalande häraf hemställer utskottet derför,

att Riksdagen må, utan afseende å hvad herr Hammarlund med flere i sin omförmälda motion föreslagit, bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Angående
understöd åt
äldre
behöfvande
folkskole-
lärare.

16:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet jemte upplysning, att under år 1896 åt 45 äldre behöfvande folkskolelärare beviljats understöd med 10,000 kronor, hemställa,

[13.]

att å allmänna indragningsstaten må för år 1898 anvisas ett anslag af 10,000 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 250 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjenst, men derifrån erhållit afsked före år 1867.

Angående
pension för
mynt-
gravören
L. Ahlborn.

[14.]

17:o. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen medgifva, att myntgravören vid myntverket *Lea Ahlborn*, född Lundgren, måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken hon erhöle afsked från myntgravörsbefattningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten upp- bära en årlig pension af 2,700 kronor.

Enligt statsrådet och chefens för finansdepartementet anförande till statsrådsprotokollet för den 14 sistlidne januari (sid. 5) hade myntdirektören, med erinran hurusom i instruktionen för myntverket af den 8 december 1876 vore föreskrifvet, att vid verket skulle vara anställd en myntgravör, som antoges och afskedades af myntverkets chef, i skrifvelse den 28 januari 1896 förmålt, att nuvarande innehafvaren af myntgravörsbefattningen Lea Ahlborn, född Lundgren, som den 18 februari samma år uppnådde en ålder af 70 år, alltsedan år 1853 varit vid myntverket anställd såsom myntgravör och således räknade 43 tjensteår, samt att hon numera, i följd af sjukdom, tidtals vore urståndsatt att sjelf sköta gravörens göromål. Under sådant förhållande ansåge myntdirektören tiden vara inne för henne att afgå från sin tjenst; men då hon saknade egen förmögenhet och genom att lemna myntverket säkerligen äfven skulle gå miste om åtskilliga uppdrag för gravering af medaljstämplor åt enskilde, hvaraf hon ännu hade någon inkomst, vore det, enligt myntdirektörens åsigt, omöjligt för Lea Ahlborn att lifnära sig, derest hon icke vid afskedstagandet blefve af staten berättigad att uppbära ett årligt understöd för sin återstående lifstid.

I den vid 1876 års riksdag antagna och genom kongl. brefvet den 8 december samma år fastställda aflöningsstat för myntverket upptoges för myntgravören ett årligt arfvode af 1,500 kronor samt fri bostad och vedbrand. Dessutom uppbure myntgravören, på grund af föreskrift i § 6 mom. 6 och § 8 af myntverkets instruktion, dels särskild ersättning, enligt uppgjord tariff, för vissa arbeten, som åt myntverket utföras, dels ock af kontrollverket betalning för stamplar, hvilka vore för sistnämnda verk behöfliga.

Myntdirektören hade beräknat, att, om förmånen af bostad och vedbrand uppskattades till 1,200 kronor, myntgravörens sammanlagda, af staten uppburna inkomster under de sist förflutna tio åren i medeltal för år uppgått till omkring 4,400 kronor.

Myntdirektören, som erinrat derom, att vid den tid, då Lea Ahlborn tillträdde sin tjenst, hvilken dessförinnan under många år innehafts af hennes fader, det i Sverige varit fullständig brist på manliga kompetenta personer, utbildade i gravörsyrket, har vidare anført, hurusom Lea Ahlborn under sin långa tjenstetid utvecklat en ganska omfattande verksamhet, i det hon förfärdigat, förutom stämplarne till de svenska mynt, som sedan år 1853 blifvit preglade, äfven matricer och punsar till stämplarne för flere nu gångbara norska och finska mynt. Derjemte hade hon nedlagt betydligt arbete på stämplor till en stor mängd kungliga och enskilda medaljer och minnespenningar samt derigenom i väsentlig mån bidragit till uppblomstring af den inhemska medaljkonsten.

Myntdirektören, som ansett, att den pension, som enligt vanlig beräk-

ning af pensionsbeloppets förhållande till den fasta lönen skulle komma att Lea Ahlborn tilldelas, säkerligen skulle för henne, som saknade egen förmögenhet, blifva otillräcklig att med densamma äfven med största sparsamhet kunna utan bekymmer försörja sig under sina återstående dagar, hade hemställt, huru vida icke Kongl. Maj:t täcktes finna skäligen föreslå Riksdagen att i anseende till Lea Ahlborns höga ålder och många tjenstear bevilja henne ett högre pensionsbelopp af 3,500 kronor.

Uti häröfver den 7 februari sistlidet år afgifvet utlåtande hade statskontoret anfört, att, då i den för myntverket fastställda aflöningsstat vore för myntgravören upptaget ett årligt arvode af 1,500 kronor jemte fri bostad och vedbrand, samt dessa naturaförmåner, hvilka af myntdirektören beräknats till värde af 1,200 kronor, enligt statskontorets åsigt närmast vore att hänföra till fast lön, under det att den ersättning, som myntgravören på grund af föreskrift i § 6 mom. 6 och § 8 af instruktionen för myntverket egde att uppbära för sina åt mynt- och kontrollverken utförda arbeten och som enligt myntdirektörens uppgift i medeltal under de sista 10 åren uppgått till omkring 1,700 kronor för år, syntes motsvara tienstgöringspenningar, statskontoret icke hade något annat att erinra mot den af myntdirektören gjorda framställning, än att beloppet af den pension, Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bevilja Lea Ahlborn vid afskedstagandet, syntes böra nedsättas till ett de fasta aflöningsförmånerna motsvarande belopp eller 2,700 kronor.

Jemväl akademien för de fria konsterna hade den 29 nyssnämnde februari till Kongl. Maj:t afgifvit infordradt utlåtande och deruti, under framhållande af Lea Ahlborns förtjenstfulla verksamhet, förordat bifall till den af myntdirektören gjorda framställningen.

För egen del har departementschefen anfört, att, såsom statskontoret erinrat, af myntgravörens aflöningsförmåner, i årligt medeltal beräknade till 4,400 kronor, ett belopp af 2,700 kronor, motsvarande summan af det fasta arvodet, 1,500 kronor, och det till 1,200 kronor uppskattade värdet af fri bostad och vedbrand, kunde närmast betraktas som fast lön. Med obetingadt erkännande af det högst förtjenstfulla sätt, hvarpå Lea Ahlborn enligt de sakkunniga myndigheternas samstämmiga vitsord under sin numera 44-åriga tjenstetid fyllt sitt värf såsom mynt- och medaljgravör, ansåge departementschefen sig likväl icke kunna förorda, att pensionen för henne bestämdes efter annan grund, än den numera såsom regel antagna, eller storleken af den fasta lönen.

Då det i förevarande fall gäller att visa en gärd af erkänsla för en framstående kvinnas synnerligen förtjenstfulla och långvariga verksamhet i

det allmännas tjänst, har utskottet ansett pension böra fru Ahlborn beviljas. Emellertid har utskottet ansett förhållandena icke betinga, att pensionen bestämmes till högre belopp än 2,000 kronor, hvilket utskottet följaktligen anser sig böra föreslå.

Utskottet hemställer fördenskuil,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att myntgravören vid myntverket Lea Ahlborn, född Lundgren, må från och med månaden näst efter den, under hvilken hon erhåller afsked från myntgravörsbefattningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 2,000 kronor.

18:o Uti två inom Riksdagen väckra motioner, den ena inom Första Kammaren (motion n:o 10) af herrar *Fr. von Strokirch*, *Gustaf Berg* m. fl., och den andra inom Andra Kammaren (motion n:o 66) af herr *H. Odencrants*, i hvilken motion herrar *A. Petri* och *A. Sandwall* instämt, har sammanstämmande föreslagits, att Riksdagen måtte bevilja framlidne rektorn Per Velins dotter *Elin Velin* för hennes återstående lifstid en årlig pension af 300 kr.

Anående
pension för
rektorn
P. Velins
dotter
Elin Velin.

Till stöd för berörda framställning har af motionärerna anförts, att rektorn vid högre allmänna läroverket i Jönköping m. m. Per Velin, hvilken, född 1820, år 1848 utnämndes till lärare vid apolojistkolan i Jönköping, och 1860 till lektor vid högre elementarläroverket derstädes, samt på grund af särskilda förordnanden varit detta läroverks rektor dels under tiden emellan den 30 juni 1859 och den 1 januari 1862 och dels från och med den 1 juli 1873, afidit den 13 februari 1889 och dervid efterlemnadt två döttrar: Anna, född den 10 augusti 1858, och Elin, född den 5 juni 1861; att bo-uppteckningen efter honom utvisade en behållning af 4,903 kronor 62 öre, deraf möbler och annan lösegendom, som ej lemnade afkastning, till ett värde af 2,671 kronor 30 öre, utom hvilken behållning döttrarna egde i modernearf 2,186 kronor 67 öre hvar samt i sparbanksinsatta medel, som utgjorde för Anna 1,132 kronor 78 öre och för Elin 1,080 kronor 50 öre; att enär Anna var döfstum och sjuklig, så att hon var oförmögen till arbete, samt äfven Elin hade svag helsa, i följd hvaraf hon svårligen kunde försörja sig sjelf, ännu mindre bidraga till systemens underhåll, Anna sökt hos direktionen för lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa sådant understöd, som omförmäldes i 16 § 2 mom. i reglementet för kassan den 11 oktober 1878, men fått denna ansökning afslagen, hvarefter, och sedan hon hos Kongl. Maj:t öfverklagat direktionens beslut, Kongl. Maj:t förklaradt sig icke finna skäl till ändring i detsamma.

Med åberopande af dessa förhållanden och då rektor Velin med nit och skicklighet utöfvat en långvarig, ytterst ansträngande och mycket gagnande verksamhet i statens tjänst, då han i följd af sjuklighet inom familjen icke kunnat, ehuru han iakttagit god hushållning, göra några nämnvärda besparingar, samt då han, som blef enkling redan 1877 och således förr än reglementet för ofvannämnda enke- och pupillkassa utfärdades, till denna kassa erlagt 11 års afgifter med 90 kronor årligen utan att, såsom han ansåg sig kunna påräkna, hans döfstumma och sjukliga dotter deraf erhållit någon fördel, hade herr F. G. Sandwall vid 1890 års riksdag föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja Anna Velin för hennes återstående listid en årlig pension af 300 kronor; och hade denna motion af Riksdagen bifallits.

Anna Velin afled den 4 januari innevarande år. Elin Velin, som numera lede af lungtuberkulos, hade enligt en efter systemens död upprättad förteckning egendom till värde af 9,305 kronor 32 öre, deraf möbler och andra lösören, som icke lemnade afkastning, för tillsammans 1,103 kronor 5 öre. Dessutom uppbure hon, i följd af vilkor vid gåfva till en understödsfond i Jönköping, årlig lifränta å 200 kronor; hennes kontanta medel jemte denna lifränta gifve henne enligt motionärernas förmenande i hennes sjukliga tillstånd ett allt för knappt underhåll, och ansågo de samma skäl, som lågo till grund för beviljande af pension åt Anna, numera tala för understöd äfven åt Elin.

Enär, enligt hvad motionärerna uppgifvit, Elin Velin redan åtnjuter årlig lifränta å 200 kronor och derjemte eger utom lösörebo kontanta tillgångar af omkring 8,200 kronor, för hvilket belopp hon kan bereda sig ytterligare lifränta, synas hennes ekonomiska omständigheter icke blott betydligt bättre än hennes döfstumma systers, Anna Velins, då pension henne beviljades, utan jemväl i och för sig så goda, att utskottet icke finner något skäl att understödja motionen. Utskottet hemställer därför,

att herrar Fr. von Strokirchs och Gustaf Bergs m. fl. samt herr H. Odencrants uti ifrågavarande motioner gjorda förslag ej må af Riksdagen bifallas.

Angående
anslaget till
allmänna
indragnings-
staten.

[15.]

19:o Kongl. Maj:t har föreslagit, att, med uteslutande af den under förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten ingående ersättning för indragen indelning m. m., 600 kronor, det kontanta anslaget, hvilket således hädanefter ensamt skulle kvarstå, måtte höjas med 60 kronor eller från 1,800,592 kronor till 1,800,652 kronor.

Till förberörda statsrådsprotokoll öfver finansärenden (sid. 9) har depar-

tementschefen anført, att under allmänna indragningsstaten och »Ersättning för indragen indelning m. m., på förslag» finnes uppfördt ett anslag af 600 kronor, hvarifrån utgått ersättning för arbetsskyldighet till en för statsverkets räkning utarrenderad egendom samt för till fjerdingmän med flere anslagna, men till statsverket indragna räntor. Till följd af förnyadt arrendekontrakt om nämnda egendom och öfriga ersättningstagares afgång hade, enligt hvad statskontoret i skrifvelse den 10 sistlidne december anmält, dessa ersättningar numera upphört. Med afseende härå ansåge departementschefen sagda anslag, 600 kronor, böra från riksstaten uteslutas.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas; dock att utskottet vid uppgörande af riksstaten för år 1898 må ega att i det kontanta anslagsbeloppet vidtaga den jemkning, som för jemnande af riksstatens slutsumma kan blifva erforderlig.

Extra anslag.

20:o. Med tillstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen må å extra stat för år 1898 anvisa ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor, att användas dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med nu fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande förhöjda vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående.

Angående
anslag till
upprätthållande af
arméns
pensionering.
[16.]

21:o. Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 12) har herr *J. H. G. Fredholm* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka det offentliga pensionsväsendet för statens embets- och tjenstemän samt betjente med vederlikar, icke blott det af staten bekostade, utan äfven det af staten understödda, med hänsyn till såväl statsverkets växande utgifter derför som de särskilda pensionskassornas förmåga att fullgöra sina åtaganden, och i samband

Angående
en af herr
*J. H. G.
Fredholm*
väckt motion

dermed låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ett sådant ordnande af statens pensionsväsende i dess helhet, att nödig begränsning i statens utgifter för pensioneringen kunde vinnas, på samma gång som åt statens tjänstemän bereddес likställighet beträffande såväl pensionernas förhållande till aflöningen som tjänstemännens skyldighet att till sin pensionering bidra, samt

att Riksdagen behagade till bestridande af de med förenämnda undersökning förenade kostnader bevilja ett förslagsanslag till det belopp, som statsutskottet kunde finna nödigt.

Efter att i motionen hafva lemnat åtskilliga historiska och statistiska upplysningar angående Vadstena krigsmanshusfond, allmänna enke- och pupillkassan, allmänna indragningsstaten, arméns enke och pupillkassa, civilstatens pensionsinrättning, tullverkets pensionering och tullstatens enskilda pensionsinrättning, poststatens pensionsväsen, arméns pensionskassa, arméns nya enke- och pupillkassa, amiralitetskrigsmanskassan eller såsom den numera kallas flottans pensionskassa, lotsverkets pensionsväsen, folkskolelärnarnes pensionsinrättning och deras enke- och pupillkassa, småskolelärares m. fl. åldersomsunderstödsanstalt, presterskapets enke- och pupillkassa, lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa, statens jernvägstrafiks pensionsinrättningar, telegrafverkets pensionsväsen, handelsflottans pensionsanstalt, kongl. teaterns pensionskassor, riksbankens och riksgäldskontorets utgifter för pensionering samt ministerstatens pensionering, anför motionären vidare, huru som det ville synas nödvändigt för staten att vidtaga några åtgärder, hvarigenom statens utgifter för pensioneringen kunde, om icke minskas, åtminstone för framtiden hållas inom med statens ekonomi förenliga gränser. Der till manade äfven den omständigheten, att dödligheten inom alla åldersklasser under detta århundrade, förnämligast under de sista trettio åren, minskats, så att då medellifslängden under detta århundrade för män ökats med 9 år, hade densamma under ensamt de sista trettio åren ökats med 8. Som en följd häraf hade långt flera 25-åringar nu utsigt att uppnå 70 år, än som under 1850-talet hade utsigt att uppnå 65 år, och af 30-åringar uppnådde nu nästan lika många 70 år, som under 1860-talet hade förhoppning att uppnå 65 år. Det vore tydligt, att i jembredd med denna pensionstagarnes ökade lifslängd pensionsutgifterna också skulle stiga.

Men icke blott ur ekonomisk synpunkt vore en reform af hela pensionsväsendet behöflig, utan måhända vore en sådan än mer påkallad ur rättvisans synpunkt, för att icke gynna den ena tjänstemannaklassen mer än den andra. Aktgåfve man på de stora skiljaktigheter, som vore rådande statens olika tjänstemän emellan, beträffande pensionsålder, pensionsafgifter och pensionens storlek, så skulle man näppeligen kunna underlåta att finna önskvärdheten

af att de på mångfaldigt sätt från hvarandra afvikande bestämmelserna derom, som vore föreskrifna i de särskilda pensionsreglementena, bragtes till likformighet sins emellan. Beträffande pensionsåldern, så vexlade bestämmelserna med afseende å lefnadsåren mellan 70 och 50 år och med afseende på tjänst-åldern mellan 20 och 40 år. Med hänsyn till pensionens storlek, så utginge denna i regeln i förhållande till lörens storlek, men der aflöningen vore delad i lön och tjänstgöringspenningar, hvilket långt ifrån gälde alla de tjänstemän, som vore berättigade till pension — utginge de senare icke för alla i samma proportion till lönen. Pensionsavgifterna utginge i förhållande till pensionens storlek med vissa procent af denna, vexlande mellan 2 % och 6 %. Till jämförelse borde nämnas, att dessa avgifter utginge i Frankrike med 5 % af aflöningen och i Tyskland med 3 % af denna samt i Finland med 15 % af pensionsbeloppet. De medel, med hvilka staten bekostade pensioneringen för sina olika tjänstemän, vexlade äfven i förhållande till deras egna bidrag högst betydligt. Så bidroge de tjänstemän, som åtnjota pension från allmänna indragningsstaten utan att tillhöra civilstatens pensionsinrättning, ingenting till sin pensionering. I procent af statsbidragen betalte i pensionsavgift flottans officerare nära 9, arméns nära 10, telegrafens tjänstemän nära 46, folkskole-lärare 62 och jernvägens tjänstemän 114.

Med afseende på kostnaden för pensionskassornas förvaltning ville det synas, som denna borde kunna minskas, enär densamma utginge med så vexlande belopp som mellan 1 procent och 15 procent af utgifterna. I sin helhet hade förvaltningskostnaden stigit från 162,000 kronor år 1880 till 185,000 år 1885 och till 203,000 år 1895.

Vore statens pensionsväsende fotadt på rationella grunder och gälde frågan endast att rätta missförhållanden inom en eller annan pensionskassa, då skulle man kunna åtnöja sig med partiella reformer. Men så länge de enskildes avgifter till pensionskassorna utginge med så olika belopp i förhållande till statsbidragen som nu, och så länge pensioneringen på allmänna indragningsstaten bibehölles, skulle man icke på de partiella reformernas väg kunna nå det eftersträfvade målet: begränsning af statens utgifter för pensioneringen, och en rättvis fördelning af de uppoffringar för densamma, som staten ålade sina tjänstemän. Mycket länge torde ej heller kunna upprätthållas en sådan princip som den, att staten skulle anses skyldig att pensionera tjänstemän, som under tjänstetiden ej sjelfva bidragit till sin pensionering. En sådan princip stode i allt för uppenbar strid mot den likställighet olika samhällsklasser emellan, som tidsandan allt mer och mer sökte genomföra på alla verksamhetsområden. Med afseende åter på pensionskassorna, som utgjorde ett bolag mellan staten och tjänstemännen med gemensamhet i lagstiftning och styrelse, så kunde en sådan organisation ej leda till något godt

resultat för staten. Den hittills vunna erfarenheten vittnade tillräckligt derom, att det enskilda intresset alltid passade på att inkräkta på det allmännas område, och de ökade kostnader, som deraf blefve en följd, dem finge staten betala. Skulle staten fortfarande upprätthålla pensioneringen genom pensionskassor, så borde åtminstone göras till vilkor därför, att tjänstemännen uteslötes från all delaktighet i lagstiftningen för kassorna. Skulle tjänstemännen, såsom sjelfva bidragande till sin pensionering, medgifvas någon delaktighet i kassornas förvaltning, borde denna ställas under stark kontroll af någon för det ändamålet afsedd offentlig myndighet. En sådan, med sakkunskap på försäkringsteknikens område utrustad myndighet, som hade till uteslutande uppgift att med vaksamhet följa kassornas ställning, vore, med den utveckling pensionsväsendet nu erhållit, dessutom betingad deraf, att om kassorna skulle ega en tryggad tillvaro, måste de hvila på rigtiga, tekniskt matematiska grunder, och dessa alltjemt revideras i mån som betingelserna för kassans fortbestånd ändrades.

Mot de stora fonder, som nu stode till pensionskassornas förfogande, och med de rikliga statsbidrag, som nu utginge till pensionering af statens tjänstemän — bidrag, som vida öfverstege hvad hela svenska folket årligen betalte till staten i direkt skatt för all inkomst af fastighet, kapital, näringar, allmän och enskild tjänst — ville det synas, som det mycket väl skulle låta sig göra att ordna pensionsväsendet i sin helhet på ett för statsverket mindre betungande och för framtiden mera betryggande sätt, än hvad som nu vore händelsen. Genom att göra statens pensionsväsende i sin helhet till föremål för en omsorgsfull utredning, skulle man derjemte kunna vinna det ej mindre eftersträfvansvärda önskemålet att med afseende på tjänstemännens uppoffringar för sin pensionering skipa rättvisa dem emellan. Likformiga bestämmelser för pensioneringen, med uppgift att lika fördela skyldigheterna tjänstemännen emellan och att i fråga om rättigheter icke gynna någon på en annans bekostnad, blefve det också endast vid en reform af pensionsväsendet i sin helhet möjligt att fastställa, ty med afseende å storleken af tjänstemännens bidrag kunde likställighet dem emellan icke vinnas på annat sätt, än att pensionsavgifterna för några höjdes och för andra sänktes, och med afseende å pensionsbeloppens storlek kunde likställighet icke heller vinnas, om icke så ordnades, att pensionerna utginge efter för alla lika gällande grunder. Något rättsligt hinder mot vidtagandet af sådana åtgärder skulle icke kunna resas från deras sida, som finge frångå en i pensionshänsende mera gynnad ställning, ty summan af alla dessas avgifter till sin egen pensionering torde icke på långt när motsvara sammanlagda beloppen af hvad som af dem och deras likar uppburits i pensioner, och hvad pensionsfonderna vidkomme, så hade dessa helt och hållet tillkommit genom statsmedel, och således hade kassornas delegare ingen som helst rätt att öfver dem förfoga.

I Frankrike, Tyskland, Holland och Danmark hade man redan genom lagar ordnat hela denna angelägenhet, och det borde därför icke möta några oöfvervinneliga svårigheter att göra detta äfven hos oss, allra helst som vi förutom den erfarenhet, som kunde förvärfvas från utlandet, dervid kunde bygga på en lång inhemsk erfarenhet. Alla de bestämmelser, som torde komma i fråga att hos oss göras allmänt gällande, vore redan till finnas ännu i ett, än i ett annat pensionsreglemente. Det gälde då blott att underkasta dem alla en samvetsgrann pröfning och att efter en sådan pröfning af dem bibehålla, hvad erfarenheten visat vara klokt och förnuftigt. Många vore dessutom de förarbeten, som i detta hänseende blifvit af föregående komitéer gjorda, icke minst, utan snarare tvärtom af den senast tillsatta komitén för ordnandet af statens civila tjenstinnehafvares pensionering.

Utan att hafva underkastat hvarje särskild pensionskassa en omsorgsfull utredning med afseende på uppkomst, fortbestånd, pensionsbestämmelser och ekonomi och i dessa afseenden jemfört de olika kassorna med hvarandra och med statens pensionsinrättningar i öfrigt, kunde man icke bilda sig en bestämd mening om hvilka de bestämmelser vore eller kunde vara, som företrädesvis borde vinna tillämpning vid pensionering af tjenstemän och deras enkor och barn. Men denna omständighet borde icke utgöra hinder för att man på förhand förslagsvis framhölle, hvad som vid en reform af pensionsväsendet kunde anses önskvärdt att ur allmänt medborgerlig synpunkt eftersträfvades.

I främsta rummet syntes då böra som regel fastslås, att inga pensioner finge utdelas af statsmedel, som ej dertill blifvit i vederbörlig ordning anslagna, och i samband dermed torde böra tagas under öfvervägande, om icke för kontrollens skull borde förmenas embetsverken att från sin uppbörd till pensionskassorna direkt öfverföra inkomst af sportler, böter och naturaförmåner. Utom det obestämbara i statsbidragens storlek, som deraf föranleddes, kunde ett sådant tillvägagående lätt fresta att till fromma för pensionskassornas ekonomi vidtaga åtgärder, som annars icke skulle hafva ifrågakommit.

Vidare ville det icke synas obilligt, om man träffade den bestämmelsen, att ingen finge uppbära statspension, som ej under sin tjenstetid sjelf dertill i någon mån bidragit med årliga inbetalningar. Visserligen vore det för staten en angelägenhet af vigt att så ordna för sina tjenare, att ingen på ålderdomen saknade en nödortfödig bergning, men denna statens förpligtelse fritog på intet sätt tjenstemannen från den hvarje annan medborgare moraliskt åliggande skyldigheten att under sin krafts dagar draga omsorg om sin ålderdom. I hvad mån tjenstemannen kunde anses vara skyldig att till sin pensionering sjelf bidraga, derom skola meningarna utan tvifvel blifva

delade, och kunde frågan svårligen afgöras utan i samband med kostnaden för statspensioneringen i sin helhet, men i det enskilda lifvet ansåges det som en mycket liberal anordning, om arbetsgifvaren betalade hälften af premien för ålderdomsförsäkring af arbetstagaren och denne den andra hälften.

Så vida man ville fasthålla den ursprungliga meningen med statspensioner, eller att bereda uttjenta tjänstemän en nödortftig bergning på ålderdomen — och svårligen kunde man inse, att någonting föranledde till att nu frångå denna ursprungliga mening — så borde deraf med nödvändighet följa, att man nedsatte gränsen för de högsta pensionsbeloppen till mindre än nu gällande 8,000 kronor. Visserligen kunde olika meningar råda om hvad med nödortft rätteligen borde förstås, men då man bestämt maximum för pensionsbeloppen i Frankrike till 6,000 francs, i Belgien till 5,000 francs och i Danmark till 6,000 kronor, så borde »i vårt fattiga land» nödortften vid 65 års ålder äfven för en högt uppsatt man kunna tillfredsställas med något liknande pensionsbelopp.

För att emellertid en bestämmelse om maximum af pension skulle blifva effektiv, fordrades, att ingen finge uppbära pension för mer än en tjänst. I annat fall blefve resultatet icke bättre än nu, då exempelvis en f. d. tjänsteman åtnjöte 11,000 kronor, en annan 8,400 kronor i pension, därför att begge uppbure sådan från två håll, dels från indragningsstat, dels från någon statens pensionsinrättning. Men såsom statsrevisorerna med afseende å förenämnda fall redan anmärkt, »syntes det angeläget att genom bestämda föreskrifter undvika uppkomsten af dylika abnorma pensionsförhållanden». I öfverensstämmelse med förbudet att innehafva pension från två eller flera tjänster borde ock stadgas, att om innehafvare af pension å nyo inträdde i det allmännas tjänst, så minskades hans pension med ett belopp, som, om det just precis icke motsvarade hela lönen, dock utgjorde någon betydligare del deraf.

Med afseende å pensionsåldern torde böra föreskrifvas, att tjänstinnehafvare i regeln skulle vara skyldig att vid en bestämd, af tjänstens beskaffenhet beroende lefnadsålder från tjänsten afgå mot erhållande af pension, hvars storlek stode i förhållande till den uppnådda tjänstetidens längd. Derest tjänstinnehafvare vid den för afskedstagandet stadgade lefnadsåldern icke uppnått den för hel pensions erhållande föreskrifna tjänstetiden, borde efter för alla lika gällande grunder pensionsbeloppet minskas i samma förhållande, som den verkliga tjänstetiden understege den fastställda. För statens ekonomi vore det derjemte af vigt, att den lefnadsålder, vid hvilken afgang skulle ega rum, icke sattes för låg; ty det kapitalvärde, som för beredande af en viss bestämd pension erfordrades vid inträdet i tjänst, vore dubbelt så stor, om pensionen skulle utgå vid 65 år, som om den skall utgå vid 70 år.

Med hänsyn härtill borde ock den procent af lönen, som borde utgå i pension, minskas i samma mån tjenstens beskaffenhet fordrade afgang vid en tidigare lefnadsålder än den högsta, som för pensions erhållande kunde anses lämplig att fastställa. I ett sådant stadgande låge ingen obillighet, ty om en person vid en viss ålder (såsom t. ex. en militär vid 50 år) icke ansåges lämplig att sköta en tjänst af en viss beskaffenhet, så följde deraf icke, att han vore oduglig för annan verksamhet. Pensionen kunde då icke hafva annan uppgift än att hålla honom skadeslös för den brist på färdighet i en ny verksamhet, som för honom kunde göra det nödvändigt att lemna sitt arbete till billigare pris än den af samma ålder, som deruti förvärfvat vana.

Rättvisan kräde, att den, som i tjänst ådragit sig obotlig skada, borde i förhållande till invaliditeten komma i åtnjutande af pension, oberoende af åldersbestämmelserna, och en af sjuklighet framkallad oförmåga att sköta sin tjänst borde kunna berättiga till pension vid en med några år reducerad pensionsålder. Pensionsrätten borde förloras, om någon blefve dömd för vanhedrande brott, afskedades på grund af tjenstefel eller lemnade tjensten utan att taga afsked, och det ville synas billigt, att den, som genom arf eller på annat sätt kommit i den förmögenhetsställning, att hans årsinkomster, pensionen oräknad, öfverstege denna, endast bekomme så stor del af pensionen, som belöpte sig på de af honom gjorda inbetalningarna. Likartadt borde förhållandet vara äfven med den, som bosatte sig utrikes. Rätt att återfå erlagda afgifter utom upplupna räntor syntes böra medgifvas den, som lemnade all statstjänst och afsade sig all rätt att erhålla pension.

Till hvarje pensionsinrättning borde måhända höra en enke- och pupillkassa, som förvaltades i samband med pensionsinrättningen och på statens bekostnad. Huru vida det kunde vara klokt, att staten ålade sina tjänstemän delaktighet deri och för den skull dertill lemnade bidrag utöfver förvaltningskostnaden, vore frågor, som strängt taget låge utanför ändamålet med statspensioneringen i egentlig mening, men hvilka dock icke torde kunna förbigås vid ett ordnande af densamma.

De uttalanden om grunderna för pensionering af statens tjänstemän, som nu blifvit gjorda, kunde icke betraktas såsom annat än förslagsmeningar, och huru mycket man än skulle kunna befinnas villig att icke fränkänna dessa och andra dylika förslagsvis framkastade meningar billighet och rättvisa, så vore det emellertid tydligt, att inga andra bestämmelser kunde läggas till grund för ett rationellt ordnande af statens pensionsväsende än sådana, som blifvit i alla sina detaljer underkastade en noggrann och omsorgsfull granskning. En sådan granskning kunde icke verkställas af andra än sakkunnige män, lika litet som andra än sådana kunde på ett tillfredsställande sätt utarbета de förslag, till hvilka granskningen kunde föranleda. Det vore af

denna anledning, som lösningen af den magtpåliggande frågan om ordnandet af statens pensionsväsende icke torde kunna öfverlemnas till annat än en komité, bestående af män, förtrogna så väl med försäkringstekniken som med statsförvaltningen och med folkrepresentationens önskningsar.

På den höga ståndpunkt, försäkringstekniken i våra dagar intoge, borde man lättare nu än förr kunna komma till rätta med ett ordnande af statens hela pensionsväsende, icke blott så, att statens utgifter för pensioneringen blefve hållna inom rimliga gränser, utan äfven så, att alla statens tjänstemän i och för sin pensionering ikladdes lika skyldigheter och komme i åtnjutande af lika rättigheter. Ett ordnande af statens pensionsväsende på ett tillfredsställande sätt skulle utan tvifvel äfven kunna bidra att underlätta genomförandet af den ytterst svårlösta fråga om allmän ålderdomsförsörjning, som redan länge stått på dagordningen. Huru skulle man nemligen kunna hoppas att realisera tanken på en pensionering af alla, om man icke kunde lyckas i att genomföra en tillfredsställande pensionering af en liten del af samhällets medlemmar, i synnerhet när för det sistnämnda ändamålet betydande fonder stode till förfogande? Ville man därför det förra, så syntes det, som man borde vara angelägen om att först, och så fort som möjligt, genomföra det senare.

Hvad till en början det civila pensionsväsendet beträffar, har motionären erinrat om åtskilliga framställningar från Riksdagens sida, hvilka på senare tider gjorts i syfte att åstadkomma en omreglering af denna del af statsförvaltningen. Dervid har motionären jemväl meddelat, att Kongl. Maj:t med anledning af en utaf Riksdagen derom gjord framställning år 1889 tillsatt en komité för att verkställa en utredning af civilstatens pensionsinrättningsställning och behof och dervid taga under öfvervägande, om icke minskning i statens utgifter för pensionering af civila embets- och tjänstemän samt betjente måtte kunna beredas, samt att denna komité afgaf betänkande till Kongl. Maj:t den 28 maj 1894. Detta betänkande har ännu icke utdelats till Riksdagens ledamöter, men utskottet har varit i tillfälle att deraf taga del. Dervid har utskottet inhemtat, att komitén den 6 augusti 1891 af Kongl. Maj:t erhöi förnyadt och betydligt utvidgadt uppdrag, i det att komitén skulle *dels* beträffande civilstatens pensionsinrättning undersöka, huruvida densamma borde bibehållas vid sin nuvarande omfattning och organisation eller om en mera genomgripande förändring eller inskränkning af dess verksamhetsområde kunde anses af omständigheterna påkallad, och i sammanhang härmed i öfrigt föreslå åtgärder till tryggande af pensionsinrättningens ekonomiska ställning, *dels* ock utreda i hvad mån och på hvad sätt genom omorganisation och förening af flera eller färre nu befintliga pensionsinrätt-

ningar och indragningsstater eller annorledes genom förändring af nu gällande bestämmelser och vilkor för pensionering af statens civila embets- och tjänstemän och af deras efterlemnade enkor och barn, ej mindre för- enkling i förvaltningen jemte stadigvarande kontroll och garanti rörande härför erforderliga penningmedel än ock lindring i statsverkets utgifter för sagda pensionering kunde åstadkommas. Betänkandet, som komitén på grund af detta uppdrag afgifvit, innehåller bland annat en vidlyftig histo- riskt statistisk redogörelse öfver uppkomsten och utvecklingen af allmänna indragningsstater, civilstatens pensionsinrättning, tull-, telegraf- och postverkens pensionsväsen, ministers- och konsulsstatens, arméns och flottans civilstats samt marinförvaltningens och lotsstatens pensionering, begravningshjälp, tjänst- och nådår, elementarlärarnes enke- och pupillkassa samt enke- och pupillpensione- ringen vid universiteten; grunder för ordnande af det civila pensionsväsendet; förslag till pensionslag för civilstaten jemte motiv; förslag till reglemente för civilstatens pensionskassa för enkor och barn, jemte motiv; förslag till åtgärder för afveckling af nuvarande pensionsinrättnings förbindelser; af statens försäkringsinspektör professor A. Lindstedt på uppdrag af komitén verkställda utredningar angående nuvarande pensionsinrättnings ekonomiska ställning; samt en redogörelse för det civila pensionsväsendet i utlandet.

Vid jemförelse mellan herr Fredholms motion och berörda komité- betänkande har utskottet trott sig finna, att, oaktadt betänkandet synes hafva tjenat motionären såsom källa för en del af de statistiska m. fl. upplysningar, han i motionen meddelat, motionären likväl icke tagit närmare kännedom om det uppdrag, som föranlett detta komiténs arbete, och de förslag, komitén i sitt betänkande framlagt. Hade motionären gjort detta, skulle han säkerligen funnit påfallande den nära öfverensstämmelsen mellan komiténs öfverför- mällda, den 8 augusti 1891 af Kongl. Maj:t erhållna uppdrag och innehållet af den skrivelse, motionären vill att Riksdagen skall till Kongl. Maj:t nu aflåta i detta ämne, äfvensom likheten mellan de reformer på detta område, motionären framhållit såsom önskvärda, och dem, hvilka komitén i sitt ifråga- varande betänkande redan föreslagit. Så t. ex. föreslår komitén det civila pensionsväsendets ordnande genom en allmänt gällande, af Kongl. Maj:t och Riksdagen stiftad lag; skyldighet för de civila tjänst innehafvarne att afgå från tjensten vid viss i lagen angifven, i allmänhet högre än nu därför be- stämd lefnadsålder; minskning af pensionernas belopp och deras sättande i förhållande till aflöningen och tjenstetiden; pensionering vid fall af oförmö- genhet till vidare tjenstgöring på grund af kroppsskada, liden i och för tjen- sten; förbud att åtnjuta pension för mer än en tjenst eller af den, som inne- har lön af staten; förverkande af pensionsrätt för den, som upphör att vara svensk medborgare, och den, som dömts sin tjenst förlustig eller till annat

straff, hvarmed följer förlust af medborgerligt förtroende; afveckling af åtskilliga nu befintliga pensionsinrättningar och inrättande af en på rationella grunder byggd pensionskassa för enkor och barn efter civila tjänstnehafvare; samt betydligt ökade, men efter likformiga grunder utgående afgifter från tjänstnehafvarne, hvilka afgifter i sin helhet skulle användas till bestridande af kostnaderna för pensionering af deras enkor och barn, hvarigenom staten skulle befrias från nuvarande stora utgifter för sistnämnda ändamål. Genom de af komitén sålunda föreslagna åtgärderna skulle vinnas en besparing i statens utgifter för det civila pensionsväsendet, hvilken enligt komiténs beräkningar skulle uppgå till omkring en million kronor årligen.

Motionären har ansett en utredning af nuvarande pensionsinrättningars uppkomst, utveckling och nuvarande ställning böra göras. Men då, hvad det civila pensionsväsendet beträffar, en sådan utredning redan blifvit af omfördälda komité verkställd, och denna utredning synes utskottet vara med omsorg utförd, hvilket jemväl, på sätt här ofvan antydts, af motionen bekräftas, synes det utskottet, som om en förnyad utredning i detta afseende vore obehöflig och endast skulle medföra ökade utgifter för statsverket.

På grund af hvad sålunda anförts och då berörda komitéförslag ännu är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, har utskottet, som jemväl anser en reform af det civila pensionsväsendet böra snarast genomföras, funnit motionärens förslag i denna del ej böra för närvarande föranleda någon Riksdagens åtgärd; och har utskottet vid sådant förhållande icke ansett lämpligt att ingå i närmare skärskådande och bedömande af de reformer, motionären i likhet med komitén föreslagit; dock har utskottet i detta sammanhang velat uttala det befogade deri, att, i olikhet med ofvannämnda komitéförslag, men i öfverensstämmelse med hvad motionären afsett, alla statens tjänstnehafvare skola lemna bidrag till bestridande af kostnaderna för sin egen pensionering.

Då berörda framställning sålunda torde böra först afvaktas, och i alla händelser en förening, på sätt motionären synes önska, af det civila pensionsväsendet med det militära, hvilket i så många hänseenden måste vara dermed olika och dessutom står i ett visst samband med härens och flottans organisation, icke kan af utskottet förordas, samt utskottet icke heller finner skäl att, såsom motionären jemväl synes afse, låta en omreglering af det civila pensionsväsendet äfven omfatta sådana pensionsinrättningar som presterskapets enke- och pupillkassa, kongl. teatrarnas pensionskassar, handelsflottans pensionsanstalt och småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, hvilka pensionsinrättningar stå till statens pensionsväsen i så föga sammanhang, att deras inbegripande i en sådan omreglering endast skulle ytterligare försvåra och till en aflägsen framtid uppskjuta densamma, så har utskottet

ansett ifrågavarande motion icke heller i öfrigt böra föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer därför,

att herr Fredholms i omförmälda motion framställda förslag icke må för närvarande föranleda någon Riksdagens åtgärd.

22:o. Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 30) har herr *A. Hedin* från Stockholm anhållit, att statsutskottet måtte underställa Riksdagens pröfning förslag till sådana ändringar i nu gällande bestämmelser om statens löntagares pensionering, som funnes erforderliga till förebyggande deraf, att pensionsrätt grundlades genom innehafvandet af en tjänst under det som vilkor för pensionsrätt föreskrifna antalet så kallade tjänstår, äfven om många »tjänstår» uteslutande eller företrädesvis användts i och för enskild affärsverksamhet.

*Angående
två af herr
S. A. Hedin
väckta
motioner.*

Med anslutning till denna motion har bemälda motionär i en annan inom samma kammare väckt motion (n:o 116) anhållit, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t begära utarbetande af förslag till pensionsbestämmelser i syfte att såväl förebygga, att pension beviljades på grund af så kallade tjänstår, som icke användts i statens tjänst, utan i enskild verksamhet, som ock angående förverkande af pensionsrätt eller pension i följd af förbrytelse, som af den pensionsberättigade eller pensionerade begås,

samt att Riksdagen för sådant ändamål till Kongl. Maj:ts förfogande måtte ställa ett förslagsanslag till det belopp, som statsutskottet behagade föreslå.

I sin först omförmälda motion har motionären, med angifvande af visst fall, anmärkt, att de för statens embets- och tjänstemäns samt betjentes pensionsrätt nu gällande föreskrifter tillämpats så, att en under en längre följd af år åtnjuten tjänstledighet för skötande af enskilda affärsföretag icke lagt hinder i vägen för en pensionsrätt, som naturligtvis af Riksdagen beviljats under förutsättning af en helt annan användning af det föreskrifna antalet »tjänstår».

Såsom motivering till det i motionen n:o 116 framställda förslag har motionären åberopat tre i styrkta afskrifter motionen bilagda handlingar, nemligen:

A) Krigshofrättens utslag den 24 juni 1896 uppå det åtal, hvilket, efter justitiekanslerns förordnande, tillförordnade krigsfiskalen Arvid Gustaf Berencreutz, å krigsfiskalsembetets vägnar, utfört mot före detta militärbefäl-

hafvaren å Gotland, före detta öfversten och chefen för kongl. Gotlands infanteriregemente Herman Ludvig von Hohenhausen med flere angående tjänstefel.

B) Statskontorets till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande rörande den — med anledning af stadgandet i § 10 af kongl. brefvet den 23 juni 1877, att det i hvarje fall komme att bero af Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifvit genom dom skild från tjänstebefattning, med hvilken rätt till fyllnadspension enligt i samma kongl. bref stadgade grunder vore förenad, skulle derigenom hafva förverkat rätt till fyllnadspension — af direktionen öfver arméns pensionskassa hos Kongl. Maj:t gjorda, till statskontoret remitterade anmälan, att f. d. öfversten och militärbefälhafvaren Herman Ludvig von Hohenhausen, som genom kongl. brefvet den 19 april 1895, vid honom beviljadt afsked, tillagts, jemte pension från arméns pensionskassa, en fyllnadspension af 4,425 kronor från dertill anvisade statsmedel, genom krigshofrättens laga kraftvunna utslag dels förklarats hafva för särskilda förbrytelser i embetet förskylt afsättning, dels ock, då han icke längre var i besittning af det embete, hvori han sig förbrutit, dömts till fängelse under viss tid.

C) Den vid behandlingen i statskontoret af nämnda remiss af föredraganden, statskommissarien C. G. Sylvan till protokollet yttrade afvikande mening.

Derjemte har motionären påpekat jemförliga bestämmelser i utländsk lagstiftning.

Af krigshofrättens förberörda utslag inhemtades, enligt hvad motionären vidare anför, bland annat, att öfversten von Hohenhausen dömts att umgälla sina förbrytelser i embetet med fängelse i ett år och två månader;

samt att krigshofrätten pröfvat skäligen förpligta honom att till statsverket ersätta 58,852 kronor 83 öre, med sex procent årlig ränta derå, räknadt från den 30 september 1895, med afdrag dock af hvad såsom utdelning för samma belopp i f. d. intendenten Karlssons konkursbo kunde hafva kommit eller komma statsverket till godo.

Den fråga, som vore föremål för utredning i bil. B och C, skulle hafva blifvit af Kongl. Maj:t på det sättet afgjord, att den öfversten von Hohenhausen af Kongl. Maj:t tillerkända, af statsmedel utgående fyllnadspension å 4,425 kronor om året fortfarande skulle honom tillerkännas.

Statsverket skulle således, yttrar motionären, till en för svåra förbrytelser i embetet till fängelsestraff dömd och derjemte till en mycket betydlig ersättningsskyldighet genom laga kraftvunnet utslag förpligtad f. d. embetsman utbetala pension, lika väl som till de statstjenare, som genom nit och redlighet i långvarig tjänst förvärfvat sin ålderdomsförsörjning.

Om detta vore lagligt, vore det icke därför rätt, och då borde lagen ändras.

Hvad först beträffar motionärens förslag om ändring af gällande bestämmelser angående beräkning af tjensteår vid erhållande af pension, har utskottet inhemtat, att den komité för ordnande af pensionsväsendet för civilstaten, hvarom utskottet i nästföregående punkt lemnat närmare upplysning, i sitt den 28 maj 1894 afgifna betänkande framlagt förslag till, bland annat, närmare bestämning af hvad som skall med tjenstetid förstås, och att komitén i nu ifrågavarande del sig yttrat: »För att i afseende å beräkning af pensionernas belopp ingen orättvisa må ske och staten vara tryggad mot att få utbetala oafkortade eller allt för höga pensioner åt tjänsteinnehafvare, som måhända under längre tid afhållit sig från tjänstgöring för att i stället egna sig åt vare sig inbringande privat verksamhet eller ett sysslolöst lif, har komitén funnit det böra uttryckligen fordras, det ingen annan tjenstetid må tillgodogöras tjensteinnehafvaren än den, under hvilken verklig tjänstgöring egt rum.» Ehuru utskottet lika med motionären hyser den uppfattningen, att tydliga bestämmelser i det af honom framställda syfte böra komma till stånd, har utskottet likväl med anledning af berörda komitéförslag, som i sin helhet ännu är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, och då rättelse sålunda torde med snaraste vara att emotse, ansett herr Hedins motioner i denna del icke nu böra föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Hvad vidare angår den andra af motionären väckta frågan eller om införande af bestämmelser angående förverkande af pensionsrätt eller pension i följd af förbrytelse, som af den pensionsberättigade eller pensionerade begås, delar utskottet motionärens åsigt om det origtiga deruti, att den, hvilken såsom den nu ifrågavarande f. d. militärpersonen förbrutit sig, dock enligt gällande bestämmelser skall få åtnjuta jemväl den af statsmedel utgående fyllnadspension. På sätt bilagda, från landtförvarsdepartementet utskottet tillhandakomna promemoria utvisar, har Kongl. Maj:t emellertid redan samma dag den 2 oktober 1896, då Kongl. Maj:t fattade beslutet om ifrågavarande persons fyllnadspension, i sammanhang med detta sitt beslut anbefalt direktionen öfver arméns pensionskassa att inkomma med yttrande och förslag angående sådant tillägg till § 10 i kongl. brevet den 22 juni 1877 angående ny pensionsreglering för armén, hvarigenom bestämmelse meddelas, huru i afseende å fyllnadspension förfaras skall, då den som genom dom förklarats skyldig till afsättning från tjänstebefattning, med hvilken rätt till dylik pension är förenad, icke längre är i besittning af den befattning, hvaruti han sig förbrutit. Det förslag till ändrad lydelse af nämnda §, som direktionen med anledning deraf afgifvit, har, enligt hvad i promemorian upplysts, remitterats till statskontoret, som emellertid deröfver ännu icke afgifvit yttrande. Då förevarande fråga således är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, torde ej

heller herr Hedins i detta afseende framlagda förslag böra för närvarande föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Utskottet får, under uttalande af den tillförsigt, att Kongl. Maj:t snarast möjligt till Riksdagen aflåter framställning i sistberörda ämne, hemställa,

att herr Hedins i omförmälda motioner (n:is 30 och 116) framställda förslag ej för närvarande må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 mars 1897.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer:

vid *punkt 3:o* (angående en af herr T. Säve inom Första Kammaren väckt motion):

af herr *A. G. L. Billing*;

vid *punkt 12:o* (angående pension för förre inspektoren vid Ultuna landtbruksinstitut *S. Svenson*):

af herrar *C. Persson, P. Pehrson, J. A. Sjö* och *O. A. Eriksson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts förslag i ämnet icke måtte vinna Riksdagens bifall;

vid *punkt 13:o* (angående pension för chefen för Sveriges geologiska undersökning *O. M. Torell*):

af herrar *Chr. Lundeborg*, friherre *F. W. von Otter*, *A. G. L. Billing* och *E. Frænckel*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts framställning i ämnet måtte oförändrad af Riksdagen bifallas;

af herrar *C. Persson, P. Pehrson, J. A. Sjö* och *O. A. Eriksson*, hvilka yrkat, att utskottet måtte föreslå, att pensionsbeloppet måtte af Riksdagen bestämmas till 3,500 kronor;

vid *punkt 15:o* (angående pensionsrätt för rektorer m. fl. vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier):

af herrar *C. Persson, P. Pehrson, J. A. Sjö* och *O. A. Eriksson*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka så väl Kongl. Maj:ts framställning som herr *E. Hammarlunds* motion i ämnet;

vid *punkt 17:o* (angående pension för myntgravören *Lea Ahlborn*):

af herrar *Chr. Lundeberg*, friherre *F. W. von Otter*, *I. Wijk*, *G. D. R. Tornerhjelm*, grefve *Ph. Klingspor*, *F. E. Pettersson*, *L. Grundberg* och *T. Nyström*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet måtte oförändrad af Riksdagen bifallas;

vid *punkt 21:o* (angående en af herr *J. H. G. Fredholm* inom Andra Kammaren väckt motion):

af herrar *C. Persson, P. Pehrson, J. A. Sjö* och *O. A. Eriksson*.

Det skulle här antecknas, att herrar *H. P. P. Tamm* och *I. Kerfstedt* icke deltagit i förestående hufvudtitels behandling inom utskottet.

Bil. Litt. A.**Allmänna indragningsstaten.**

	Kronor.	ö.
Ny anvisning.		
Vaktbetjente vid indragna centralfängelset å Norrmalm:		
Vaktfrun Josefina Charlotta Ahlgren, pension.....	500	—
Vaktkonstapeln Nils August Sundin, pension.....	550	—
Vaktqvinnan Katarina Cecilia Borin, pension.....	450	—
Vaktqvinnan Helena Sofia Jonsson, pension.....	450	—
Portvakten Karolina Gustafsson, pension.....	350	—
Handverksmästaren vid Vendes artilleriregementes tygstat Axel Fredrik Wilhelm Ekstedt, pension.....	200	—
Tvättförestånderskan vid allmänna garnisonssjukhuset Emilia Maria Höglund, pension.....	300	—
Kartografen vid rikets allmänna kartverk Johan Arnell, pension.....	1,600	—
Förre inspektoren vid Ultuna landbruksinstitut Sven Svenson, höjning i pension.....	500	—
Chefen för Sveriges geologiska undersökning, e. o. professoren Otto Martin Torell, pension.....	4,500	—
Lärarinnan i teckning vid allmänna läroverket i Strengnäs Edla Amanda Nortun, pension.....	1,000	—
Understöd åt f. d. folkskolelärare, som tagit afsked före år 1867.....	10,000	—
Myntgravören vid myntverket Lea Ahlborn, född Lundgren, pension...	2,000	—
S u m m a	22,400	—

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

Pensions- och

A. Pensions-

1897 års riksstat anslår:					
Anvisning i kontant.		Ersättning för indragen in- delning m. m. på förslag.		Summa.	
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
112,286	—	—	—	112,286	—
100,428	—	—	—	100,428	—
243,640	—	—	—	243,640	—
389,470	—	—	—	389,470	—
845,824	—	—	—	845,824	—

Tp:t

Civilstatens pensionskassa:

Pensionsstaten för civile embets- och tjenstemän.....
 Dito för deras enkor och omyndiga barn.....
 Ersättning för mistade löneinnehållningar.....
 Dito för nådårs- och begrafningshjulsbesparingar.....
 För pensionering af kommissionslandtmätare jemte deras
 För dito af tjenstemän och betjente vid skogsstaten och
 För dito af föreståndare, lärare och betjente vid tekniska
 För dito af embets- och tjenstemän samt betjente vid väg-
 på ordinarie stat, äfvensom af deras enkor och barn .....

Arméns pensionskassa:

Ersättning för mistade löneinnehållningar .....

Dito för nådårs- och begrafningshjulsbesparingar .....

Bidrag till pensionering af enkor och barn efter befäl och

Vadstena krigsmanshuskassa .....

Flottans pensionskassa:

Ersättning för mistade inkomster:

Till pensionsfonden .....

» gratialfonden .....

Till pensionering af flottans befäl och underbefäl med

Till pensionering af flottans och lotsverkets gemenskap

å f. d. timmermans- och handtverksstaterna inrättade

Litt. B.

riksstatens Nionde hufvudtitel.

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Ersättning för indragen in- delning m. m. på förslag.		Summa.	
		Kronor	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
indragningsstaterna.							
staten.							
.....	37,500: —						
.....	45,000: —						
.....	2,246: —						
.....	6,540: —						
enkor och barn	7,200: —						
skogsskolorna	9,000: —						
högskolan	3,500: —						
och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilka uppbära lön							
.....	1,300: —	112,286	—	—	—	112,286	—
.....	4,640: —						
.....	28,080: —						
underbefäl med vederlikar	67,708: —	100,428	—	—	—	100,428	—
.....		243,640	—	—	—	243,640	—
.....	36,320: —						
.....	16,650: —						
vederlikar, förslagsanslag	52,970: —						
(deraf högst 9,030 kronor till den för daglönare	270,000: —						
invalidstat), förslagsanslag	66,500: —	389,470	—	—	—	389,470	—
Transport		845,824	—	—	—	845,824	—

1897 års riksstat anslår:						
Anvisning i kontant.		Ersättning för indragen indelning m. m. på förslag.		Summa.		
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
T:pt	845,824	—	—	845,824	—	
	60,350	—	—	60,350	—	
	4,000	—	—	4,000	—	
	78,000	—	—	78,000	—	
	69,851	—	—	69,851	—	
	357,373	—	—	357,373	—	
	63,500	—	—	63,500	—	
	6,000	—	—	6,000	—	
S:gr	1,484,898	—	—	1,484,898	—	
	1,800,592	—	600	1,801,192	—	
S:gr	1,800,592	—	600	1,801,192	—	
S:a	3,285,490	—	600	3,286,090	—	

Invalidhusfonden .....
 För bleserade öfver- och underofficerare, *reservationsanslag*.
Minskas med .....
 Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt, att af tullmedlen
 Bidrag till pensionering af enkor och barn efter lärare vid
 Bidrag till folkskolelärares pensionering. Nuvarande belopp
Tillkommer: för pensionering af lärare och lärarinnor vid
 för pensionering af dito vid småskolelärare-
 Bidrag till folkskolelärares enke- och pupillkassa.....
 Bidrag till kongl. teaterns pensionskassor.....

B. Allmänna

Till diverse föremål, *förslagsanslag*. Nuvarande belopp.....
 Ersättning för indragen indelning m. m. uteslutes ur rikshvaremot anvisning i kontant *höjes* med .....
 hvarigenom anslaget i sin helhet *minskas* med .....

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Auvising i kontant.		Ersättning för indragen in- delning m. m. på förslag.		Summa.	
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
	Transport	845,824	—	—	—	845,824	—
	.....	60,350	—	—	—	60,350	—
	Nuvarande belopp.....	4,000: —					
	.....	1,600: —					
	direkt utgå, förslagsanslag	2,400	—	—	—	2,400	—
	allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.	78,000	—	—	—	78,000	—
	.....	69,851	—	—	—	69,851	—
	.....	357,373: —					
	småskolelärareseminariet i Haparanda 300: —						
	seminariet i Mattisudden ..... 200: —	500: —					
	.....	357,873	—	—	—	357,873	—
	.....	63,500	—	—	—	63,500	—
	.....	6,000	—	—	—	6,000	—
	S:gr	1,483,798	—	—	—	1,483,798	—
Indragningsstaten.							
	.....	1,801,192: —					
	staten ..... 600: —						
	..... 60: —						
	.....	540: —					
	.....	1,800,652	—	—	—	1,800,652	—
	S:gr	1,800,652	—	—	—	1,800,652	—
	S u m m a	3,284,450	—	—	—	3,284,450	—

Bil. Litt. C.

**Tabell öfver extra ordinarie anslag under riksstatens
Nionde hufvudtitel.**

	Kronor.	ö.
Pensionsstaten.		
För upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner, <i>förslagsanslag</i>	1,540,000	—

*Bil. Litt. D.***P. M.**

På sätt bilagda handling utvisar, har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 2 oktober 1896 anbefalt direktionen öfver arméns pensionskassa att inkomma med underdånigt yttrande och förslag angående sådant tillägg till § 10 i nådiga brevet den 22 juni 1877 angående ny pensionsreglering för armén, hvarigenom bestämmelse meddelas, huru i afseende å fyllnadspension förfaras skall, då den, som genom dom förklarats skyldig till afsättning från tjenstebefattning, med hvilken rätt till dylik pension är förenad, icke längre är i besittning af den befattning, hvaruti han sig förbrutit.

Till åtlydnad af berörda nådiga befallning har direktionen den 4 sistlidne november inkommit med förslag till förändrad lydelse af nämnda § i kongl. brevet den 22 juni 1877.

Öfver detta förslag har statskontoret i nådig remiss den 9 november anbefalts afgifva underdånigt utlåtande; men har dylikt utlåtande ännu icke till Kongl. Maj:t inkommit. Stockholm den 18 mars 1897.

OSCAR etc. Vår ynnest etc. Med erinran att i § 10 af Vårt nådiga bref den 22 juni 1877 angående ny pensionsreglering för armén vore stadgadt, att fråga, huruvida den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifvit genom dom skild från tjenstebefattning, med hvilken rätt till fyllnadspension enligt de i samma nådiga bref stadgade grunder vore förenad, skulle derigenom hafva förverkat rätt till fyllnadspension, i hvarje fall komme att bero på Vår nådiga pröfning, hafven I uti skrifvelse den 26 sistlidne augusti hos Oss i underdånighet anmält, att sedan Vi genom nådigt bref den 19 april 1895 beviljat öfversten och militärbefälhafvaren på Gotland m. m. Herman Ludvig von Hohenhausen afsked och dervid tillagt honom, jemte pension från arméns pensionskassa, en fyllnadspension af 4,425 kronor från dertill anvisade statsmedel, har Vår krigshofrätt genom laga kraftvunnet utslag den 29 juni innevarande år dels förklarar von Hohenhausen hafva för särskilda förbrytelser i embetet förskylt afsättning, dels ock, då han icke numera vore i besittning af det embete, hvori han sig förbrutit, i stället dömt honom till fängelse under viss tid.

Detta tillika med Vårt statskontors i ämnet afgifna underdåniga utlåtande äfvensom en af bemälda von Hohenhausens hustru och dotter gjord underdånig ansökning, att von Hohenhausen fortfarande måtte få åtnjuta den honom en gång beviljade fyllnadspension, hafve Vi i nåder låtit Oss föredragas, och hafve Vi, som ansett ofvan omförmälda, i Vårt nådiga bref den 22 juni 1877 meddelade föreskrift icke vara i förevarande fall tillämplig, funnit eder berörda anmälan icke till annan Vår åtgärd föranledda, än att Vi velat härmed anbefalla eder att inkomma med underdånigt yttrande och förslag angående sådant tillägg till nyssberörda lagrum, hvarigenom bestämmelse meddelas, huru i afseende å fyllnadspensionen skall förfaras, då den, som genom dom förklarats skyldig till afsättning från tjänstebefattning, med hvilken rätt till dylik pension är förenad, icke längre är i besittning af den befattning, hvaruti han sig förbrutit. Stockholms slott den 2 oktober 1896.

OSCAR.

Axel Rappe.

Till direktionen öfver arméns pensionskassa, angående fråga om rätt för f. d. öfversten m. m. H. L. von Hohenhausen att fortfarande uppbära fyllnadspension.

Vidimeras ex officio

J. L. Leyonmarck.

Registrator i kongl. landtförsvars-
departementet.